

İYİ UYGULAMA REHBERİ**Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumundan:****SORUNLU ALACAK ÇÖZÜMLEME REHBERİ****BİRİNCİ KISIM****Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar****Amaç, kapsam ve dayanak**

1- Bu rehberin amacı, bankaların yeniden yapılandırılmış ve donuk alacaklarını risk yönetim sistemleri kapsamında belirlemesi, izlemesi, çözümlemesi, alacaklardan dolayı edinilen varlıkları yönetmesi için beklenen iyi uygulamaları açıklamaktır.

2- Rehber, 19.10.2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 93 üncü maddesine, 22.07.2016 tarihli ve 26236 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Tarafından Yapılacak Denetime İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 7/A maddesine, 22.06.2016 tarihli ve 29750 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 20 nci maddesine ve 01.11.2006 tarihli ve 26333 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bankaların Kredi İşlemlerine İlişkin Yönetmeliğin 19/A maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

3- Sorunlu alacak çözümlemesi, bankaların yeniden yapılandırılmış ve donuk alacakların yönetim ve azaltım faaliyetlerini kapsar. Aşağıda yer alan hükümler bankaların sorunlu alacak portföylerinin çözümlenmesinde bankanın ölçeği, portföy ve ürünlerin yapısına uygun düştüğü ölçüde uygulanır.

4- Brüt donuk alacak tutarının sektörün toplam brüt donuk alacak tutarına oranı binde 5 veya üzerinde olan bankalarca bu Rehberin İkinci ve Üçüncü Kısımları uygulanır. Söz konusu oranın hesaplanmasında yıl sonu verisi kullanılır.

5- Dördüncü paragrafta belirtilen oran binde 5'in altında olsa dahi, belirli bir coğrafi bölgede, belirli bir sektöre ya da risk grubuna kullandırılan kredilerden oluşan bir portföyün bankanın donuk alacakları içinde önemli bir payı olması durumunda, Kurum bankalardan bu Rehberin İkinci ve Üçüncü Kısımlarını bu portföyler için uygulamalarını isteyebilir.

6- Kurumca yapılacak denetimler ve değerlendirmeler neticesinde sorunlu alacaklarda ya da alaktan dolayı edinilen varlıklarda yüksek ya da artan düzeyde artış veya düşük karşılık ayırma oranları gibi kredi riskinde artışa işaret eden durumların tespit edilmesi halinde, Kurum ayrıca bu bankalardan bu Rehberin İkinci ve Üçüncü Kısımlarını uygulamasını isteyebilir.

7- Rehberin Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Kısımları tüm bankalar tarafından uygulanır.

8- Bankalar bu Rehberi büyüklükleri, kurumsal yapıları ve faaliyetlerinin kapsamı ve karmaşıklığına uygun bir şekilde orantılı olarak uygular.

Tanımlar

9- Bu rehberin uygulanmasında:

- a) Alacaktan dolayı edinilen varlık: Yasal süreçler, borçlu ile karşılıklı anlaşma veya borçlu tarafından teminat için verilen varlığın bankaya devri yoluyla, alacaktan dolayı edinilen finansal ya da finansal olmayan varlıkları,
- b) Donuk alacaklar: Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 5 inci maddesinde tanımlanan alacakları,
- c) Gayrimenkul: 06.09.2014 tarihli ve 29111 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Kredi Riski Azaltım Tekniklerine İlişkin Tebliğin 21 inci maddesindeki şartları taşıyan taşınmaz varlıkları,
- ç) İSEDES: 11.07.2014 tarihli ve 29057 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Bankaların İç Sistemleri ve İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Süreci Hakkında Yönetmeliğinde yer alan içsel sermaye yeterliliği değerlendirme sürecini,
- d) İyileşme süreci: Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğinin 6 ncı maddesinde yer alan süreci,
- e) İzleme süresi: Yeniden yapılandırılan kredilerin, yeniden yapılandırma veya donuk alacak kapsamından çıkarılması için geçmesi gereken asgari süreyi,
- f) Operasyonel yeniden yapılandırma: Borçlunun geri ödeyebilme kapasitesine ilişkin yapılan değerlendirme neticesinde, borçlu firmanın ana faaliyeti ile doğrudan ilgili olmayan faaliyetlerinin tasfiyesi, yönetim yapısının değişikliği, iştirak ve varlık satışı, ortaklık yapısının değiştirilmesi gibi yeniden yapılandırmadan beklenen faydayı artırmak üzere gerekli görülen değişiklikleri,
- g) Portföy: Benzer kredi riski özelliklerine sahip bir alacak grubunu,
- ğ) Risk iştahı: Bankaların İç Sistemleri ve İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Süreci Hakkında Yönetmeliğin 3 üncü maddesinde tanımlanan risk iştahını,
- h) Sorunlu alacak yaşam döngüsü: Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik kapsamında bir kredinin yeniden yapılandırılmış alacak veya donuk alacak olarak sınıflandırıldığı tarihten itibaren kredinin yeniden yapılandırma kapsamında çıkışına ve/veya canlı alacak olarak sınıflandırılmasına veya bu kredinin tamamen tahsil edilmesine veya kayıttan düşülmesine veya üçüncü taraflara devrine veya sair surette tasfiyesine kadar geçen süreyi,
- ı) Sorunlu alacak yönetim çerçevesi: Sorunlu alacakların yönetimine ilişkin politika, süreç, kontrol ve sistemleri,
- i) Sorunlu alacaklar: Yeniden yapılandırılmış alacaklar ile donuk alacakları,
- j) Tasfiye maliyeti: Yasal giderler, devir masrafları, vergiler, teminata ilişkin bakım giderleri, diğer giderler ve tasfiye tarihine kadarki tüm nakit girişlerini de kapsayacak şekilde teminatların elden çıkarılması veya alacağın tasfiye edilmesi sırasında meydana gelen tüm nakit çıkışlarını,

- k) Taşınır varlıklar: Kredi Riski Azaltım Tekniklerine İlişkin Tebliğin 23 üncü maddesindeki şartları taşıyan diğer fiziki varlıkları,
- l) Üst yönetim: Bankaların İç Sistemleri ve İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Süreci Hakkında Yönetmeliğin 3 üncü maddesinde tanımlanan üst yönetimi,
- m) Yeniden yapılandırılmış alacaklar: Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğinin 7 nci maddesi kapsamında yeniden yapılandırılmış alacakları,
- n) Yeniden yapılandırma: Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğinin 7 nci maddesinde tanımlanan yeniden yapılandırmayı ifade eder.

İKİNCİ KISIM

Sorunlu Alacak Stratejisi

Sorunlu alacak stratejisinin geliştirilmesi

10- Bankalar, sorunlu alacaklarının makul bir süre içinde çözümlenmesine yönelik gerçekçi hedefler belirlemek suretiyle üç yıllık bir zaman dilimi öngören bir sorunlu alacak stratejisi oluşturmalıdır. Bankaların sorunlu alacak stratejisi her bir portföyün açık, güvenilir ve makul bir şekilde tahsil edilebilirliğin artırılması ve dolayısıyla sorunlu alacak stokunun azaltılmasını mümkün kılacak etkili süreç yönetimine ilişkin bir yaklaşım ve hedefler ortaya koymalıdır. Bankalar, bireysel portföyler için sorunlu alacak stratejisi geliştirirken ve uygularken, tüketicileri korumayı amaçlayan mevzuat hükümlerini dikkate almalı ve sorunlu alacağın borçlusuna gerekli bilgiyi vermeli, borcun ödenmemesi halinde uygulanacak yöntemleri açıklamalı ve borçlu ile olan iletişimini kayıt altına almalıdır.

11- Sorunlu alacak stratejisi faaliyet ortamının ve dışsal koşulların değerlendirilmesi, uygulanacak takvimin kısa, orta ve uzun vadeler üzerinden tasarlanması, sorunlu alacak stratejisi kapsamında operasyonel plan uygulanması, stratejinin yönetim süreçlerine dahil edilmesi suretiyle oluşturulmalıdır.

12- Bankalar, sorunlu alacak stratejisini oluşturmadan önce sorunlu alacakların etkin şekilde çözümlenmesi için içsel kapasite, dışsal koşullar ve faaliyet ortamı ve sorunlu alacak stratejisinin sermayeye etkilerini değerlendirmelidir.

13- Sorunlu alacak stratejisi asgari olarak, sorunlu alacaklara ve alacaklardan dolayı edinilen varlıklara ilişkin belirli bir takvime bağlı niceliksel hedefleri içermeli ve buna yönelik bir operasyonel plan ile desteklenmelidir. Sorunlu alacak stratejisi banka tarafından yapılacak öz-değerlendirmeye dayandırılmalı ve sorunlu alacak stratejisinin uygulanmasına yönelik seçeneklerin analizini ihtiva etmelidir.

14- Bankaların sorunlu alacak stratejileri ile operasyonel planları yönetim kurullarınca onaylanarak, her yıl Eylül ayının sonuna kadar Kuruma gönderilir.

15- Bankalarca ayrıca, sorunlu alacak stratejileri ve operasyonel planlar kapsamındaki gerçekleştirmeler, hedefler ve gerçekleştirmeler arasında tespit edilen sapmalar ve bunlar için uygulanacak iyileştirici aksiyonları da her yıl Eylül ayının sonuna kadar Kuruma gönderilir.

İçsel kapasiteye ilişkin öz değerlendirme

16- Bankalar, sorunlu alacakların çözümlenmesi açısından bünyelerindeki eksikliklerin giderilmesi için, mevcut durumu ve yapılması gerekenleri gerçekçi bir şekilde değerlendirir.

17- Bankalar sorunlu alacak stratejisinde yer alan hedeflerine ulaşmak için her yıl öz değerlendirme yaparlar. Bankalarca yapılacak öz değerlendirmelerde asgari aşağıdaki hususlar dikkate alınmalıdır.

a) Sorunlu alacakların büyüklüğü ve nedenleri:

- (1) Bu Rehberin Üçüncü Kısmı kapsamında gruplandırılmış sorunlu alacak portföylerinin, uygun bir kırılım düzeyinde büyüklüğü ve gelişimi,
- (2) İlgili oldukları durumlarda, portföy düzeyinde, sorunlu alacaklara ilişkin hareketlerin belirleyicileri
- (3) Diğer nedenler

b) Bankalarca sorunlu alacaklarla ilgili geçmişteki uygulamaların sonuçları:

- (1) Uygulamaların türü ve niteliği
- (2) Uygulamaların gerekçeleri ve etkinliği.

c) Aşağıdakilerle sınırlı olmamak kaydıyla, sorunlu alacaklar ile ilgili gerçekleştirilebilecek uygulamalar:

- (1) Sorunlu alacakların erken tespiti/tanımlanması,
- (2) Yeniden yapılandırma faaliyetleri,
- (3) Değer düşüklüğü ve kayıttan düşme,
- (4) Teminat değerlendirilmesi,
- (5) Tahsilat, yasal süreç ve alacaktan dolayı edinim,
- (6) Alacaklardan dolayı edinilmiş varlıkların yönetimi,
- (7) Sorunlu alacakların ve sorunlu alacak çözümlenme faaliyetlerinin izlenmesi ve raporlanması.

ç) (c) bendinde sayılan uygulamalar ile ilgili olarak, süreçler, araçlar, veri kalitesi, bilgi sistemleri alt yapısı, personel, deneyim, karar verme, içsel politikalar ve stratejinin uygulanmasına ilişkin tüm alanları kapsayacak şekilde operasyonel kapasite.

18- Bankalarca yapılacak öz değerlendirmenin sonuçları bankanın yönetim kuruluna bildirilir.

Dışsal koşullar ve faaliyet ortamı

19- Bankalar sorunlu alacak stratejilerini ve çözümlenme hedeflerini oluştururken, mevcut ve gelecekteki olası faaliyet ortamı ile aşağıda sayılan dışsal koşulları dikkate almalıdır.

- a) Sorunlu alacak portföylerindeki sektörel yoğunlaşmaları dikkate alarak, gayrimenkul piyasası veya diğer sektörlerde özgü koşullar da dahil olmak üzere, makroekonomik koşullar,
- b) Makul bir seviyede sorunlu alacaklara ve bunlar için ayrılan karşılıklara ilişkin beklentiler,
- ç) Sorunlu alacakların satışı açısından yatırımcı talebini etkileyebilecek piyasa koşulları,
- c) Sorunlu alacak sektörünün gelişmişlik düzeyi,

- d) Sorunlu alacak stratejisinin uygulanmasına ilişkin işlemlerin ortalama süresini, olası/ortalama finansal sonuçlarını, farklı tür alacakların, teminat ve garantilerin sıralarının olası etkilerini, konut kredileri başta olmak üzere tüketiciyi korumayı amaçlayan mevzuatı, yasal işlemlerle ilgili ortalama toplam maliyetleri de içerecek şekilde düzenleyici, yasal ve yargısal çerçeve,
- e) Değer düşüklüğü ve sorunlu alacağın kayıttan düşülmesinin vergi yükümlülüğü açısından sonuçları.

Sorunlu alacak stratejisinin sermayeye etkileri

20- Bankalar sorunlu alacak stratejisi hazırlarken, sorunlu alacakların çözümlenmesine ilişkin her bir uygulamanın sermaye yeterliliği, alacak tutarı, kar veya zarar ve değer düşüklüğü üzerindeki olası etkilerine ilişkin bir etki analizi yapmalıdır. Bankalar, farklı koşullar ve varsayımlar altında ortaya çıkabilecek sorunları çözmeye yönelik stratejik süreçler oluşturmalıdır. Etki analizinde ve stratejik süreçlerinde yapılan varsayımlar, risk iştahı çerçevesi ve içsel sermaye yeterliliği değerlendirme süreci ile uyumlu olmalıdır.

21- Bankalar, Bankaların İç Sistemleri ve İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Süreci Hakkında Yönetmeliğin 54 üncü maddesinde yer alan sermaye planlarında, sorunlu alacakların sürdürülebilir bir şekilde çözümlenmesine imkan verecek seviyede sermaye bulundurulmasını sağlamalıdır.

Sorunlu alacak stratejisinin uygulanması

22- Sorunlu alacak stratejileri, kısa, orta ve uzun vadede hedefin gerçekleştirilmesine yönelik farklı seçenekleri içermelidir. Sorunlu alacak stratejisinin etkili bir şekilde uygulanması için, bankalar aşağıdaki seçenekleri farklı koşullar altında farklı portföyler için dikkate alır:

- a) Borçlunun finansal ve operasyonel durumunu da dikkate alan, borçluya uygun yeniden yapılandırma seçenekleri,
- b) Satış, menkul kıymetleştirme, kayıttan düşme seçeneklerini dikkate alan, aktif portföy azaltımı,
- c) Alacaktan dolayı edinim, borç-sermaye takası, borç-varlık takası veya teminat ikamesi de dahil olmak üzere, alacak ya da teminatın türünün değiştirilmesi,
- ç) Yasal takip prosedürleri veya arabuluculuk, tahkim, hakem kurulu gibi mahkeme dışı çözümleri de dikkate alan yasal seçenekler.

23- Bankalar, sorunlu alacakların çözümlenmesi açısından kısa vadede uygulanamayacak ama orta ve uzun vadede uygulanabilecek seçeneklerin neler olabileceğini ve bunlar için banka tarafından yapılması gereken hazırlıkları operasyonel planda belirtir.

Hedefler

24- Bankalar kısa ve orta vadeli hedeflerini belirlemeden önce, sorunlu alacakların uzun vadedeki seviyelerine ilişkin, geçmiş veri, uygulama ve uluslararası ölçütleri de dikkate almak suretiyle hem portföy hem toplam tutar açısından makul bir seviye belirlemelidir.

25- Bankaların sorunlu alacak stratejilerinde, sorunlu alacaklarda ve alacaktan dolayı edinilen varlıklarda, en azından orta vadede somut bir azalış sağlayacak, açıkça tanımlanmış, gerçekçi ve iddialı niceliksel hedeflere yer verilir. Makroekonomik koşullardaki değişiklik beklentileri

nesnel göstergelere dayalı olmaları halinde sorunlu alacakların hedef seviyelerinin belirlenmesinde rol alabilir, ancak tek belirleyici olarak kullanılmamalıdır.

26- Bankalar hedeflerini oluştururken; vade (kısa vadeli-1 yıl, orta vadeli-3 yıl, uzun vadeli hedefler), portföy (perakende krediler, konut kredileri, tüketici kredileri, KOBİ kredileri, kurumsal krediler gibi) ve sorunlu alacak çözümlene seçeneklerini (yeniden yapılandırma, alacak/teminat türünün değiştirilmesi, sorunlu alacak satışları, kayıttan düşme gibi) dikkate almalıdır.

Operasyonel plan

27- Bankaların sorunlu alacak stratejileri, yönetim kurulu tarafından onaylanan bir operasyonel plan çerçevesinde uygulanır. Operasyonel planlarda bankaların sorunlu alacak stratejisini üç yıllık süreç içinde nasıl uygulayacağı açıkça tanımlanmalıdır.

28- Operasyonel plan asgari olarak aşağıda hususları içerir:

- a) Sorunlu alacakların çözümlenmesine ilişkin açıkça belirlenmiş ve takvime bağlanmış amaç ve hedefler,
- b) Portföy bazında yürütülecek sorunlu alacak çözümlene yöntemleri,
- c) Sorunlu alacak çözümlene yöntemleri ve beklenen sonuçları için rol ve sorumlulukları gösteren ve raporlama süreçlerini de içeren kurumsal yönetime ilişkin yapı,
- ç) Başarılı sonuç alınmasını sağlayacak kalite standartları,
- d) Personel ve kaynak gereklilikleri,
- e) Sorunlu alacak stratejisinin uygulanması için detaylı ve konsolide edilmiş bütçe gereklilikleri,
- f) Banka içi ve dışı paydaşlarla iletişim planları.

29- Operasyonel plan, sorunlu alacak stratejisinin etkili bir şekilde uygulanmasına engel teşkil edebilecek faktörleri ve bunlara ilişkin çözüm önerilerini de içermelidir.

30- Operasyonel planın uygulanması, bankaların kurumsal yapısına uygun politikalar ve prosedürlere dayanmalıdır.

31- Operasyonel plandan önemli sapmalar ile bunlar için uygulanacak iyileştirici aksiyonlar üst yönetime ve Kuruma raporlanır.

Sorunlu alacak stratejisinin risk yönetimi süreçlerine dâhil edilmesi

32- Sorunlu alacak stratejisinin hazırlanmasına ve bir operasyonel plan kapsamında uygulanmasına ilişkin tüm stratejik ve operasyonel süreçler, bankalar nezdindeki ilgili birimlerin koordinasyon içinde çalışmasını mümkün kılacak şekilde kurumsal yönetime ve risk yönetimine ilişkin politika, strateji ve süreçlere dahil edilmelidir.

33- Sorunlu alacak stratejisinin içeriği, uygulanmasına ilişkin süreçler, operasyonel planın uygulanması için görev ve sorumluluklar açıkça ve yazılı olarak tanımlanmalı, ilgili personel bu hususta bilgilendirilmeli ve uygulama süreçleri ile sonuçlarının takip edilmesinde kullanılmak üzere raporlama sistemleri tesis edilmelidir.

34- Bankaların sorunlu alacak stratejisi, bankalarının risk yönetimi süreçlerinde, risk limitlerinin belirlenmesinde, içsel sermaye yeterliliği değerlendirme sürecinde ve önlem planlarının hazırlanmasında ve uygulanmasında dikkate alınmalıdır.

35- Sorunlu alacak stratejisi ve operasyonel planın hazırlanması ve uygulanmasına ilişkin süreçler üst yönetim tarafından yakından takip edilir.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Sorunlu Alacakların Yönetimi

İdare ve karar alma

36- Bankalar sorunlu alacakların etkin ve sürdürülebilir bir biçimde çözümlenmesini teminen uygun bir idari ve operasyonel yapı oluşturmalıdır.

37- Bankaların yönetim kurulu;

- a) Risk stratejisiyle uyumlu olarak sorunlu alacak stratejisini ve operasyonel planını yıllık bazda onaylamalı ve düzenli olarak gözden geçirmelidir.
- b) Sorunlu alacak stratejisinin uygulamasını gözetmelidir.
- c) Sorunlu alacak çözümlene faaliyetleri için nicel ve nitel hedefler belirlemelidir.
- ç) Çeyrek dönemler itibarıyla sorunlu alacak stratejisi ve operasyonel planında tanımlanan hedefler ile gerçekleştirmeleri karşılaştırmalı olarak izlemelidir.
- d) Sorunlu alacakların çözümlenmesine ilişkin karar alma süreçlerini belirlemelidir.
- e) Sorunlu alacaklarla ilgili politikaları ve süreçleri onaylamalı, bunları asgari olarak yılda bir kez gözden geçirmeli, gerekli değişiklikleri yapmalı, politika ve süreçlerin personel tarafından tam olarak anlaşıldığından emin olmalıdır.
- f) Sorunlu alacak çözümlene süreçlerine yönelik olarak, sorunlu alacakların sınıflandırılmasına, değer düşüklüğüne tabi tutulmasına, kayıttan düşülmesine, teminat değerlemelerine ve çözümlene seçeneklerinin uygulanabilirliğine ve sürdürülebilirliğine yönelik faaliyetler başta olmak üzere yeterli iç kontrolleri temin etmelidir.
- g) Sorunlu alacakların çözümlenmesine ilişkin yeterli bilgi, deneyim ve uzmanlığa sahip olmalıdır.

Sorunlu alacak çözümlene birimleri

38- Bankalar, olası bir çıkar çatışmasının önüne geçilmesini ve sorunlu alacakların çözümlenmesinin gerektirdiği uzmanlığın tesis edilmesini teminen, kendine ait borçlu ilişkileri ve karar alma süreçlerine sahip, kredi tahsis faaliyetlerinden bağımsız bir fonksiyon olarak ayrı sorunlu alacak çözümlene birimleri oluşturmalı ve organizasyon yapısı içindeki yerini de bu hususları gözetecek şekilde belirlemelidir.

39- Kredi tahsis ve sorunlu alacak çözümlene birimleri arasındaki olası çıkar çatışmaları kurumsal yapı ve iç kontroller kapsamında en aza indirgenmelidir.

40- Bankalar, kredi tahsis birimleri ile sorunlu alacak çözümlene birimleri arasında düzenli bilgi akışı da dahil olmak üzere, sorunlu alacak çözümlene birimlerinin gerçekleştireceği tüm faaliyetlere yönelik yazılı politikalara ve süreçlere sahip olmalı ve bunlara ilişkin iş akış şemaları oluşturmalıdır.

41- Bankalarca benzer nitelikteki bireysel sorunlu alacak portföyleri için otomatik işleyen çözümlene süreçleri tasarlanabilir. Uygun olması halinde ve sorunlu alacakların sektörel yoğunlaşmalarına bağlı olarak, kurumsal sorunlu alacak portföyleri için bir borçlu ile ilişki

yönetimi yaklaşımı benimsenebilir. Gerçek kişi tacirler ve KOBİ'ler için, otomatik işleyen süreçler ile ilişki yönetimi yaklaşımının bir birleşimi dikkate alınabilir.

Sorunlu alacak yaşam döngüsüyle uyum

42- Sorunlu alacak çözümlene birimleri, sorunlu alacağın çözümlenmesi ile borçlu ilişkilerinin sorunlu alacak yaşam döngüsünün aşamalarıyla ilişkilendirilmesi suretiyle oluşturulur¹. Bankalar ihtiyaç olması halinde sorunlu alacak yaşam döngüsünün farklı aşamaları ve farklı portföyler için farklı sorunlu alacak çözümlene ekipleri kurmalı ve bunun için gerekli sayıda ve yeterli uzmanlıkta personel görevlendirmelidir.

43- Bankalar alacağın türüne özgü nitelikler ile ödemelerdeki gecikmelerin yapısını da göz önünde bulundurarak, sorunlu alacak yaşam döngüsünde aşağıdaki aşamaları dikkate almalıdırlar:

- a) 90 güne kadar gecikmiş alacaklar: Borçlu ile ilişki kurularak, borçlunun işbirliğine ilişkin yaklaşımına, borçlunun koşullarına ve alacak ile teminatın türüne en uygun çözümlene stratejisi belirlenmelidir. En uygun çözümlene seçeneği belirlenmeden önce borçlunun finansal durumunun istikrara kavuşturulması amacıyla ve borçlunun bu şekilde ödemelerini gerçekleştirebileceğine kanaat getirilmesi kaydıyla uygulanmak üzere ve mevzuat hükümlerinde belirtilen kredilerin sınıflandırılması kriterlerine uyulması kaydıyla, kısa vadeyi esas alan yeniden yapılandırma önlemleri uygulanabilir.
- b) 90 günden fazla gecikmiş alacaklar: Bu aşamada uygulanacak yeniden yapılandırma sözleşmeleri yalnızca bankanın borçlunun ödemeleri gerçekleştirebileceğine kanaat getirmesi halinde uygulamaya konulmalıdır. Yeniden yapılandırmanın mümkün olup olmadığının değerlendirilmesinde bankalar uygulanabilir olduğu ölçüde tüketiciyi korumayı amaçlayan mevzuatı dikkate almalıdır. Bir yeniden yapılandırma sözleşmesi, risklilik durumu da dikkate alınarak yılda en az bir kere gözden geçirilmelidir.
- c) Tasfiye ve alacaktan dolayı edinimler: Borçlunun finansal koşulları veya işbirliği seviyesi nedeniyle mümkün bir yeniden yapılandırma yönteminin mevcut olmaması halinde, bankalar borçlunun haklarını da dikkate alarak mahkeme içi ve mahkeme dışı yöntemler dâhil olmak üzere farklı tasfiye seçeneklerinin fayda-maliyet analizini yapmalıdır. Tasfiye süreci ile ilgili olarak dışarıdan hizmet alan bankalar, tasfiye sürecinin etkili ve etkin bir şekilde yürütülmesini teminen bunları iç kontrol süreçlerine dahil etmelidir. Uygulamaya ve süreçlere ilişkin olarak bankaca oluşturulacak borç tahsilat politikası tasfiye süreçlerine yönelik yönlendirici hükümler içermelidir.

Alacakların gruplandırılması

44- Bankalar, sorunlu alacaklara özel uygulamalar geliştirilmesi amacıyla, TFRS 9 Uyarınca Beklenen Kredi Zararı Karşılığı Hesaplamasına İlişkin Rehber kapsamında ortak risk özelliklerine sahip kredilerin gruplandırılmasına yönelik politikalar, ortak risk özelliklerine sahip portföyler ve her bir portföye özgü çözümlene süreçleri ve çözümlene ekipleri oluşturmalıdır. Sorunlu alacak portföyleri, borçlu bazında açıkça belirlenmiş alt portföyler oluşturacak şekilde detaylı olarak incelenmelidir. Bu inceleme için, uygun yönetim bilgi sistemleri geliştirilmeli ve yeterli derecede yüksek veri kalitesine sahip olunması sağlanmalıdır.

İnsan kaynakları

45- Bankalar iş modelleriyle uyumlu ve sorunlu alacaklardan kaynaklanan riskleri de dikkate alan bir organizasyonel yapıya sahip olmalıdır. Söz konusu yapıda üst yönetimin sorunlu

¹ Bu aynı zamanda sorunlu alacak olarak sınıflandırılmayan ve sorunlu alacak çözümlene süreçlerinde önemli bir rol üstlenen 90 güne kadar gecikmiş alacaklar, yeniden yapılandırılmış alacaklar ve alacaklardan dolayı edinilen varlıkları da içermektedir.

alacakların çözümlenmesi süreçlerine dahil olması ve bunun için yeterli ve uygun kaynakların kullanılması sağlanmalı ve bu süreçler iç kontrol faaliyetleri kapsamında değerlendirilmelidir.

46- Bankalar, bu Rehberin İkinci Kısımda belirtilen sorunlu alacak stratejisinin geliştirilmesi kapsamındaki öz değerlendirme sonuçlarına dayalı olarak, sorunlu alacakların çözümlenmesine ilişkin iç ve dış kaynaklarının yeterliliğini düzenli olarak gözden geçirmeli ve ihtiyaç olması halinde insan kaynağı açığını zamanında kapatmalıdır. Bankalar sorunlu alacak çözümleme faaliyetleri için, süreçlere ilişkin nihai sorumluluk kendilerine ait olmakla birlikte, banka dışından hizmet alımı seçeneğinin uygunluğunu değerlendirmelidir. Banka dışından hizmet alınması halinde bankalar, hizmetin ilgili mevzuata uygun olarak alındığını temin etmelidirler.

47- Sorunlu alacakların çözümlenmesi sürecinde görevlendirilen personel, bu iş için gereken uzmanlığa ve deneyime sahip olmalıdır. Bankalar ilgili personele, tüketiciyi korumayı amaçlayan mevzuatı da içerecek şekilde, sorunlu alacakların çözümlenmesine ilişkin banka içi uzmanlaşmayı da destekleyecek nitelikte eğitim vermelidir.

Teknik kaynaklar

48- Bankalar sorunlu alacakla ilgili tüm verinin, bilgi sistemlerinde merkezi olarak saklanmasını ve eksiksiz ve güncel olmasını sağlamalıdır.

49- Sorunlu alacakların çözümlenmesi için gerekli teknik altyapı, aşağıdakilerle sınırlı olmamak üzere sorunlu alacak çözümleme birimlerinin;

a) İlgili tüm veri ve belgelere erişimini;

- (1) Otomatik işleyen bildirimler de dâhil olmak üzere mevcut sorunlu alacaklar ve ödemesi 90 güne kadar gecikmiş borçlu bilgileri,
- (2) Borçlunun risk grubuna yönelik alacak, teminat ve garanti bilgileri,
- (3) Bilgi sistemleri dahilinde, yeniden yapılandırmanın performansını ve etkililiğini takip etmeye yönelik izleme araçları,
- (4) Çözümleme faaliyetleri ve borçluyla ilişkilerin durumu ile üzerinde anlaşılan yeniden yapılandırma önlemlerinin detayları,
- (5) Alacaklardan dolayı edinilen varlıklar,
- (6) Kredinin izlenen nakit akışları ve teminat bilgileri,
- (7) Yapılacak değerlendirmelere dayanak teşkil eden tüm bilgi kaynakları ve belgeler,
- (8) İlgili olması halinde, resmi ve özel sicilleri de içeren merkezi veri kaynakları,

b) Sorunlu alacak çözümleme faaliyetlerini etkin bir biçimde yürütmesini ve izlemesini;

- (1) Tüm sorunlu alacak yaşam döngüsü boyunca otomatik işleyen iş akışları,
- (2) Yürütme ve izleme süreçlerine derç edilmiş erken uyarı göstergeleri,
- (3) Kuruma, üst yönetime ve ilgili yöneticilere sunulacak analizlerde kullanılmak üzere, sorunlu alacak yaşam döngüsü boyunca otomatik işleyen niceliksel raporlama,
- (4) Çözümleme faaliyetlerine yönelik yapılan performans analizleri,
- (5) Sorunlu alacakların ortak risk özelliklerine sahip portföyler ve alt portföyler ile borçlu bazındaki gelişimi,

- c) Sorunlu alacaklar ile borçlularını tanımlamasını, analiz etmesini ve ölçmesini;
- (1) Sorunlu alacakların değer düşüklüklerinin ölçülmesi,
 - (2) Sorunlu alacak portföy analizleri yapılması ve sonuçların her bir borçlu için saklanması,
 - (3) Sorunlu alacağın büyüklüğüne göre, her bir çözümleme seçeneği için net bugünkü değerini hesaplanarak fayda maliyet analizi yapılması ve bankanın sermayesi üzerindeki etkisinin değerlendirilmesi

sağlamalıdır.

50- Veri kalitesini de içeren teknik altyapının yeterliliği, bağımsız bir iç kontrol fonksiyonu ve bağımsız denetim şirketleri tarafından düzenli olarak değerlendirilmelidir.

Kontrol çerçevesi

51- Bankanın sorunlu alacak stratejisi ve operasyonel planı ile genel iş stratejisi ve risk iştahı arasında tam bir uyum sağlanmasını teminen etkili ve etkin iç kontrol süreçleri uygulanmalıdır.

52- Kontrol fonksiyonu, üst yönetime tespit edilen eksiklikleri de içerecek şekilde sorunlu alacak yönetimine ilişkin düzenli olarak yazılı raporlar sunmalıdır. Bu raporlar tespit edilen her bir eksiklik için ilgili riskleri, etki analizini ve alınması gereken tedbirleri de içermelidir.

53- Üst yönetim kontrol fonksiyonunun bulgularını zamanında dikkate almalı ve uygun tedbirlerin uygulanmasını sağlamalıdır. Bulgular ve alınan tedbirlere ilişkin gelişmeler düzenli olarak izlenmeli ve raporlanmalıdır.

54- Sorunlu alacakların çözümlenmesine ilişkin süreçler üçlü bir savunma hattı oluşturularak kontrol çerçevesine dahil edilmelidir. Sorunlu alacakların çözümlenmesi sürecine dahil olan farklı birimlerin yetki ve sorumlulukları herhangi bir boşluğa ve çakışmaya yol açmayacak şekilde yazılı olarak açıkça belirlenmelidir.

İlk savunma hattı kontrolleri

55- Sorunlu alacakların çözümlenmesi açısından ilk savunma hattı, bankanın sorunlu alacakların çözümlenmesinden sorumlu çözümleme birimleri başta olmak üzere ilgili diğer operasyonel birimlerden oluşmaktadır.

56- Bankalar, kontrol süreçlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını teminen, sorunlu alacak çözümleme süreçlerine yönelik iç politikalara sahip olmalıdır. Operasyonel birim yöneticileri, bu iç politikaların bilgi sistemlerine yönelik prosedürlere entegre edilmesi de dahil olmak üzere uygulanmasının sağlanmasından sorumludur. Bankalarca sorunlu alacak çerçevesiyle ilgili olarak uygulanması gereken politikaların temel unsurlarına Ek-4'te yer verilmektedir.

İkinci savunma hattı kontrolleri

57- Sorunlu alacakların çözümlenmesi açısından ikinci savunma hattı, risk yönetimi ve uyum işlevlerini içerir. Kontrol süreçlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını teminen, ikinci savunma hattı birimlerinin sorunlu alacak çözümleme birimleri ile icracı birimlerden bağımsız ve yeterli kaynağa sahip olması gerekmektedir.

58- Sorunlu alacaklara özgü ayrı bir ikinci savunma hattı oluşturulması zorunlu olmayıp, bunun kredi riski kontrol fonksiyonu tarafından gerçekleştirilmesi mümkündür.

59- İkinci savunma hattı tarafından sorunlu alacakların çözümlenmesinin istenen şekilde işleyip işlemediğine ilişkin yapılacak kontroller süreklilik arz etmeli ve özellikle aşağıdaki hususlar dikkate alınmalıdır:

- a) İçsel sermaye gereksinimi/yasal sermaye yeterliliği ile olan ilişkisi de dahil olmak üzere, sorunlu alacaklarla ilişkili risklerin detaylı ve bütüncül olarak izlenmesi ve ölçülmesi,
- b) Sorunlu alacak çözümlemesinin ve unsurlarının (birim yöneticileri ve personeli, destek hizmeti alınmasına ilişkin süreçler, sorunlu alacak azaltım hedefleri ve erken uyarı sistemleri gibi) performansının gözden geçirilmesi,
- c) Sorunlu alacak olarak sınıflandırma, izleme, yeniden yapılandırma, değer düşüklüğüne tabi tutma, kayıttan düşme, teminat değerlemesi ve sorunlu alacaklara ilişkin raporlama konularında kalitenin güvence altına alınması,
- ç) Sorunlu alacakların sınıflandırılması, bunlar için ayrılacak karşılıklar, kayıttan düşme, teminat değerlemeleri, yeniden yapılandırma ve erken uyarı sistemleri başta olmak üzere sorunlu alacaklarla ilgili süreçlerin bankanın iç politikaları ile düzenlemelere uyumunun gözden geçirilmesi.

60- İkinci savunma hattı, sorunlu alacaklarla ilgili politika ve prosedürlerin tasarlanmasına ve gözden geçirilmesine yönelik yönlendirme yapmalı ve yönetim kurulunun onayından önce bunların tasarımı ve gözden geçirilmesi sürecine de dahil olmalıdırlar.

Üçüncü savunma hattı kontrolleri

61- Üçüncü savunma hattı bağımsız iç denetim fonksiyonundan oluşur. İç denetçiler, sorunlu alacak çözümlemesinin etkinliğine ve etkililiğine yönelik düzenli kontrol faaliyetleri gerçekleştirmek üzere sorunlu alacak çözümleme konusunda yeterli uzmanlığa sahip olmalıdır.

62- İç denetim birimi, bankanın sorunlu alacaklarla ilgili iç politikalarına ve düzenlemelere uyum düzeyini düzenli olarak değerlendirmelidir.

63- Gerçekleştirilecek denetimlerin kapsamı, ölçeği ve sıklığının belirlenmesinde, sorunlu alacak düzeyi ve yakın zamanda yapılan denetimlerde önemli aksaklık ve zayıflıkların tespit edilip edilmediği dikkate alınır.

64- İç denetim birimi yapılan denetimlerde elde edilen bulgulara yönelik olarak tavsiyelerde bulunmalıdır.

Sorunlu alacakların ve sorunlu alacak çözümleme faaliyetlerinin izlenmesi

65- İzleme sistemleri, sorunlu alacak stratejisinde onaylanan sorunlu alacak hedeflerine ve ilgili operasyonel plana dayanmalıdır. Üst yönetim ve ilgili diğer yöneticilerin, sorunlu alacakların çözümlenmesi açısından kaydedilen gelişmeleri değerlendirmesini teminen, sorunlu alacaklarla ilgili temel performans göstergelerine yönelik bir çerçeve geliştirilmelidir.

66- Bankalar sorunlu alacaklarla ilgili temel performans göstergelerini tanımlamalı ve izlemelidir. Sorunlu alacaklarla ilgili temel performans göstergeleri asgari olarak detayları Ek-2'de yer alan, aşağıdaki konuları içermelidir:

- a) Sorunlu alacak ölçütleri,
- b) Borçlu ilişkileri ve nakit tahsilatı,
- c) Yeniden yapılandırma faaliyetleri,
- ç) Tasfiye faaliyetleri,
- d) Diğer (Sorunlu alacaklarla ilgili kar ve zarar kalemleri, alacaklardan dolayı edinilen varlıklar, destek hizmeti faaliyetleri gibi)

Sorunlu alacak ölçütleri

67- Bankalar sorunlu alacakların, alacaklardan dolayı edinilen varlıkların ve 90 güne kadar gecikmiş alacakların seviyelerini yakından izlemelidir.

68- İzleme faaliyetleri sektör, borçlu sınıfı, coğrafi bölge, alacağın türü, teminatlandırma seviyesi, sağlanan teminatın türü ve borç-servisi kabiliyeti gibi hususlar da dikkate alınarak borçlu, portföy ve alt portföy düzeylerinde gerçekleştirilmelidir.

69- Bankalar üst yönetime karşılık ayırma konusunda kapsamlı bilgi sağlanmasını teminen, sorunlu alacakların değer düşüklüğü seviyesini izlemelidir. Söz konusu analiz hem portföy bazında hem toplam tutara yönelik veri içermelidir. Sorunlu alacak portföyleri oluşturulurken teminat durumu da dikkate alınarak alacağın türü, teminatın ve garantilerin türü, coğrafi bölge, sorunlu alacak olarak sınıflandırma tarihinden itibaren geçen süre gibi hususlar dikkate alınmalıdır. Karşılık ayırma oranlarının seyri de ayrıca izlenmeli ve önemli ölçüdeki değişimler konusunda üst yönetim bilgilendirilmelidir.

70- Bankalar, takibe dönüşüm oranını ve karşılık ayırmaya yönelik göstergelerini sektördeki emsal gruplarının bunlara karşılık gelen mevcut göstergeleri ile karşılaştırmalıdır.

71- 90 güne kadar gecikmiş alacakları da içerecek şekilde sorunlu alacaklara yönelik giriş ve çıkışlara dayalı temel büyüklükler üst yönetime düzenli olarak raporlanır.

72- Bankalar donuk alacak olarak sınıflandırılan ve donuk alacaklar kapsamından çıkarılan alacakların takibi için uygunluğu ölçüsünde geçiş matrisleri kullanılmalıdır.

73- Bankalar portföy kalitesinin bozulmasını önleyecek önlemlerin ivedilikle alınmasını teminen, alacak grupları arasındaki geçiş oranlarını aylık bazda tahmin etmeli ve canlı alacakların kalitesini izlemelidir. Akışların nedenlerinin belirli bir alt portföyle ilişkilendirilip ilişkilendirilemeyeceğinin belirlenmesini teminen, oluşturulabilecek geçiş matrisleri alacak türü, sektör veya başka bir alt portföy bazında detaylandırılabilir.

74- Bankalar izleme faaliyetlerinde iç (içsel derecelendirme sistemlerinden edinilenler gibi) ve dış (kredi derecelendirme kuruluşlarından, resmi ve özel sicilleri de içeren merkezi veri kaynaklarından edinilenler gibi) kaynaklardan beslenen ve detayları Ek-3'te yer alan bilgiler kullanılmalı ve belirli bir zaman dilimine veya gözlem dönemine dayanmalıdır.

Borçlu ilişkileri ve nakit tahsilatı

75- Sorunlu alacak çözümleme birimlerinin performanslarının değerlendirilmesi amacıyla operasyonel performans göstergeleri kullanılmalıdır. Söz konusu operasyonel performans göstergeleri, sorunlu alacağın çözümlenmesine yönelik uygulanan seçeneklerin yeterliliğini ve etkinliğini değerlendirmeye imkan verecek nitelikte olmalıdır. Yapılacak performans değerlendirmelerinde, zorunlu olmamakla birlikte,

- a) Planlanmış ve gerçekleştirilmiş borçlu iletişiminin karşılaştırılması,
- b) Borçlu iletişiminin ödemeye ya da ödeme taahhüdüne dönüşme oranı,
- c) Doğrudan tahsilat ve teminat satışı, maaşın belli bir oranına haciz konulması, yasal takip sonucu yapılan tahsilat gibi kırılımlar yapılması suretiyle gerçekleştirilen nakit tahsilatı ve bu tutarın borca oranı,
- ç) Borçlu ile yapılan uzun vadeli ve toplam yeniden yapılandırma seçenekleri

gösterge olarak dikkate alınabilir.

Bu tip göstergelerin bulunmaması halinde operasyonel performans, bankanın sorunlu alacak operasyonel planında belirlenen hedeflerle gerçekleşen sonuçların karşılaştırılması suretiyle izlenmelidir.

Yeniden yapılandırma faaliyetleri

76- Sorunlu alacakların olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak ve sınırlandırmak amacıyla, bankalar yeniden yapılandırmaya yönelik olasılıkları değerlendirmelidir. Yeniden yapılandırma uygulanması halinde, bankalar bunların etkililiğini ve etkinliğini izlemelidir.

Tasfiye faaliyetleri

77- Bir yeniden yapılandırma tedbirinin uygulanmasının mümkün olmaması veya yeniden yapılandırmadan fayda sağlanamayacağının anlaşılması halinde, söz konusu sorunlu alacak ile ilgili tasfiye faaliyetleri başlatılmalıdır. Sorunlu bir alacağın tasfiye faaliyetleri alacaklardan dolayı varlık edinilmesini, borç ve varlık/sermaye takasını, varlık yönetim şirketine satış ve devir veya menkul kıymetleştirme yoluyla kredilerin elden çıkarılmasını veya yasal süreçlerin başlatılmasını içerebilir.

78- Tasfiye faaliyetleri, bankaların strateji ve politikalarını beslemek üzere düzenli olarak izlenmelidir.

79- Bankalar elden çıkardıkları varlıkların net defter değeri ile gerçekleşen satış/devirlerden elde edilen tutarları izlemelidir.

80- Bankalar yasal takipler ile alacaklardan dolayı edinilen varlıkların elden çıkarılması durumlarının hacmini ve tahsilat oranlarını izlemelidir. Söz konusu performansın ölçümünde yasal takip sonucunda elde edilecek tahsilata veya alacaktan dolayı edinilen varlığın elden çıkarılmasına kadar geçen ay/yıl sayısı ve bankalara olan zarar bakımından belirlenmiş hedefler ölçüt olarak alınmalıdır. Değer düşüklüğünün gözden geçirilmesinde ve stres testi uygulamalarında kullanılan varsayımları desteklemek amacıyla bankaların gerçekleşen kayıp oranını izlemeleri ve her bir portföy için tarihsel zaman serisi oluşturmaları beklenmektedir.

81- Teminatlı alacaklar açısından, bankalar teminatın nakde çevrilmesi için gereken koşulları değerlendirmeli ve süreyi izlemelidir.

82- Bankalar tamamlanan yasal süreçlerin ortalama süresini ve tamamlanan bu süreçlerden elde edilen ortalama tahsilat tutarlarını, ilgili tahsilat maliyetlerini de içerecek şekilde izlemelidir.

83- Borcun, borçlunun bir varlığı veya sermayesi ile takas edildiği durumlar satılabilirliği yüksek varlıklarla sınırlandırılmalıdır. Bankalar bu varlıkların objektif bir şekilde değerlemesinin yaptırılmasını sağlamalı ve bu varlıkları düzenli olarak izlemelidir.

Diğer izleme öğeleri

84- Bankalar sorunlu alacaklardan kaynaklanan faiz geliri tutarını izlemeli ve üst yönetime raporlamalıdır. Sorunlu alacakların tahsil edilen faiz ödemeleri ile henüz tahsil edilmemiş faiz ödemeleri arasında bir ayırım yapılmalıdır. Zarar karşılıklarının gelişimi ve bunlara ilişkin etkenler ayrıca izlenmelidir.

85- Banka sorunlu alacaklardan dolayı edinilen varlıkların tutarını ve artış hızını, bu varlıkları elde tutmanın yarattığı alternatif maliyeti ve söz konusu varlıkların borcu karşılayan kısmını detaylı bir biçimde izlemelidir. Söz konusu varlıkların performansı da ayrıca izlenmeli ve toplu bir biçimde üst yönetime ve ilgili diğer yöneticilere raporlanmalıdır.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Sorunlu Alacakların Kayda Alınması

Gecikme kriteri

86- Bankalar, vadesi geçmiş alacaklarını Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik kapsamında sınıflandırmalıdır.

Borcun tamamen ödenemeyeceğine ilişkin göstergeler

87- Bankalar, 23.10.2015 tarihli ve 29511 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Kredi Riskine Esas Tutarın İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşımlar İle Hesaplanmasına İlişkin Tebliğin Ek-2’sinin 33 üncü paragrafı uyarınca alacakların tamamen ödenemeyeceğine ilişkin göstergeleri belirlemelidir.

88- Bankalar, borçluların geri ödeme kapasitesini izlemelidir. Ticari borçluların ödeme kapasitesi en az yıllık olarak ve finansal verinin mevcut olduğu kilit raporlama tarihlerinde değerlendirilmelidir. Bankalar, en güncel finansal bilgileri ticari borçlulardan zamanında edinmelidir. Bilginin hiç verilmemesi ya da makul olmayan bir şekilde geç verilmesi, ticari borçlunun kredibilitesi açısından olumsuz bir işaret olarak değerlendirilebilir. Ticari olmayan borçluların ödeme performansı ve geri ödeme kapasitesini etkileyebilecek herhangi bir mali sıkıntının işaretleri izlenmelidir.

89- İzleme listesinde yer alan veya zayıf derecelendirme notu olan borçlular için, önemliliğe, portföye ve borçlunun mali durumuna bağlı olarak daha sık gözden geçirme süreçleri uygulanmalıdır. Vadede defaten ödenecek borçlar açısından da geri ödeme kabiliyetinin düzenli olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

Yeniden yapılandırma

90- Bankalar, yeniden yapılandırmanın uygulanması amacıyla gelecekteki olası finansal güçlüklerin belirtilerini erken bir aşamada tespit edebilmelidir. Bunun yapılabilmesi için, borçlunun mali durumunun değerlendirilmesi görünürde finansal güçlük belirtileri olan alacaklarla sınırlandırılmamalıdır. Finansal güçlüklerle ilişkin değerlendirme, borçlunun görünürde finansal güçlük içinde olmadığı ancak piyasa koşullarının borçlunun geri ödeme kabiliyetini etkileyebilecek şekilde önemli ölçüde değiştiği alacaklar (örneğin gayrimenkullerin satışına bağlı olarak defaten ödenecek krediler veya döviz kredileri) açısından da yapılmalıdır.

91- Borçluya ait herhangi bir finansal güçlüğün değerlendirilmesi, teminat veya üçüncü şahıslar tarafından sağlanan garantiler göz ardı edilerek, yalnızca borçlunun durumuna dayanmalıdır. Bankalar borçlunun finansal güçlüklerini değerlendirirken, asgari olarak aşağıdaki durumları göz önünde bulundurmalıdır:

- a) Alacağın, sözleşme şartlarının değiştirilmesinden veya yeniden finansmanından önceki üç ay içinde vadesini 30 günden fazla geçmiş olması,
- b) Sözleşmenin değiştirilmesinden veya yeniden finansmanından önceki üç ay içinde borçluya atanan içsel derecelendirme notunun kötüleşmesi/borçlunun temerrüt olasılığının artması,
- c) Borçlunun, sözleşmenin değiştirilmesinden veya yeniden finansmanından önceki üç ay boyunca izleme listesinde bulunulması.

92- Borçlunun herhangi bir finansal güçlüğüle karşılaşmadan kredi sözleşme koşullarında değişiklik talep etmesi halinde, sözleşme koşullarında yapılan bu tür değişikliklerin borçlunun ödeme performansı üzerindeki etkisine ve mali durumuna ilişkin bir değerlendirme yapılmalıdır.

Yeniden yapılandırılmış alacakların donuk olarak sınıflandırılması

93- Bankalar, canlı alacaklar için yeniden yapılandırma seçeneklerini değerlendirirken, bunların alacağın donuk olarak sınıflandırılmasını gerektirip gerektirmediğini dikkate almalıdır. Donuk alacakların yeniden yapılandırılması halinde, bu alacaklar Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin ilgili hükümleri kapsamında belirlenen süre ve koşullarda donuk alacak olarak izlenmeye devam edilmelidir.

94- Bankalar, yeniden yapılandırılmış alacaklarının donuk olarak sınıflandırılması gerekliliğini değerlendirirken, alacakların:

- a) Bunlarla sınırlı olmamak kaydıyla, makroekonomik tahminlerle veya borçlunun geri ödeme kabiliyetiyle desteklenmeyen veya borçlunun ödeme istekliliğini yansıtmayan ödeme planlarına dayanıp dayanmadığını,
- b) Uygun sınıflandırmaya ilişkin değerlendirmeyi engelleyecek şekilde, ödemesiz dönem tanınmasına yönelik sözleşme hükümlerini içerip içermediğini

dikkate almalıdır.

Canlı alacak olarak yeniden sınıflandırma

95- Yeniden yapılandırılmış alacaklar dahil olmak üzere donuk alacakların canlı olarak sınıflandırılması, Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin ilgili hükümleri dikkate alınarak gerçekleştirilir.

96- Yeniden yapılandırma sözleşmelerinin içeriği, bu kapsamda yeniden yapılandırılan alacakların donuk alacak olarak sınıflandırılmasına engel teşkil edecek nitelikte olmamalıdır. Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 7 inci maddesinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen alacağın canlı statüsünde yeniden sınıflandırma şartlarından olan en az 1 yıllık sürenin geçmesi; 12 ay boyunca düzenli ödemeler yapılmamışsa ve gelecekteki ödemelerin zamanında yapılması hususlarına dair herhangi bir şüphe söz konusuysa, söz konusu alacağın canlı statüsünde yeniden sınıflandırılmasına yol açmaz.

97- Bankalar, donuk alacaklar arasından yeniden yapılandırılmış alacaklardan canlı niteliğini kazananları belirlemek amacıyla borçlunun finansal durumlarını değerlendirmeye yönelik uygulamaları da içeren politikalar oluşturmalıdır. Bankaların politikaları, geri ödeme performansını da içerecek nesnel ölçütlere göre yeniden yapılandırma kapsamından çıkış koşullarına uyum durumunun değerlendirilmesini sağlamalıdır.

Donuk alacak tanımının tutarlı olarak uygulanması

98- Bankalarca, donuk alacak tanımının tüm ortaklıklarda eşdeğer bir şekilde uygulanmasına ilişkin gerekli önlemler alınmalıdır.

99- Bankalar, donuk alacakların sınıf değişikliğine ilişkin kriterlerini yazılı hale getirmeli ve denetime hazır tutmalıdır.

BEŞİNCİ KISIM

Yeniden Yapılandırma

Yeniden yapılandırmanın amacı

100- Yeniden yapılandırmanın esas amacı, vadesi gelmiş alacak tutarı dikkate alınarak ve beklenen zararlar en aza indirgenerek, borçlunun sürdürülebilir bir biçimde ödemelerini yapabilir bir duruma yeniden kavuşturulması olmalıdır. Yeniden yapılandırma faaliyetlerinin, değer düşüklüklerinin ertelenmesi veya alacağın tahsil edilemeyeceğine yönelik bir değerlendirmenin ertelenmesi amacıyla kullanılmadığından emin olunmalıdır.

Yeniden yapılandırmada dikkate alınacak hususlar

101- Bankaların risk yönetimlerinde, Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte yer alan yeniden yapılandırma tanımını ve ilgili diğer hükümleri dikkate alması gerekmektedir. Yapılacak yeniden yapılandırmalar, ödenmesi gereken tutarı da hesaba katarak beklenen zararı en aza indirmek suretiyle borçluya geri ödeme gücü kazandırılmasını hedeflemelidir. Bankalar, yeniden yapılandırma faaliyetlerinin yeterliliğini ve etkililiğini izlemek zorundadır.

Yeniden yapılandırma seçenekleri ve uygulanabilirliği

102- Borçlunun, geçici bir likidite sıkıntısı içinde olduğunun tespit edilmesi ve borçlunun yükümlülüklerini bu durum öncesinde yerine getirdiğinin ispatlanabilmesi halinde ve borçlunun işbirliği yapmaya istekli olduğuna ilişkin kanaat oluştuğunda bankalar bu borçluya ait alacaklarını yeniden yapılandırır.

103- Bankalar, kredinin türüne ve vadesine uygun olarak, kısa, orta ve uzun vadeli farklı yeniden yapılandırma seçeneklerinin bir birleşimini kullanmalıdır.

104- Yeniden yapılandırma sözleşmeleri, borçlunun durumunun iyileşmesi ve bunun sonucunda banka açısından lehte koşulların oluştuğunun objektif bir şekilde ispat edilmesi halinde uygulanmak üzere, bankanın sözleşme hükümlerinde değişiklik yapma hakkının saklı olacağına ilişkin hükümler içerebilir. Söz konusu hükümlerin yeniden yapılandırma sözleşmesine dahil edilmesi durumunda, borçlunun durumunun iyileşmesi halinde bankaların yeniden yapılandırma koşullarında yapabilecekleri değişikliklerin neler olabileceği yeniden yapılandırma sözleşmelerinde açıkça belirlenmelidir. Ayrıca, yeniden yapılandırma sözleşmesindeki yükümlülüklerini yerine getirmeyen borçlulara getirilebilecek ilave yükümlülükler de bankalar tarafından yeniden yapılandırma sözleşmelerinde dikkate alınmalıdır.

105- Borçlunun geri ödeyebilme kapasitesine ilişkin yapılan değerlendirme neticesinde, borçlunun borçlarını geri ödeme kabiliyeti kazanması amacıyla yeniden yapılandırmanın yanı sıra operasyonel olarak da yapılandırılmasının gerektiğinin anlaşılması durumunda, bankalar borçludan operasyonel yeniden yapılandırma konusunda danışmanlık hizmeti almasını talep edebilir. Borçlu ile operasyonel yeniden yapılandırmaya ilişkin bir mutabakata varılması halinde, banka borçludan operasyonel yeniden yapılandırma amacıyla hazırlanacak ve yeniden yapılandırmanın vadesi ile uyumlu bir iş planı ister.

Yeniden yapılandırma seçeneklerinin borçlu açısından uygunluk değerlendirmesi

106- Bankalar, yeniden yapılandırma seçeneklerinin borçlu açısından uygunluğunu değerlendirirken aşağıdaki unsurları göz önünde bulundurur:

- a) Bankalar, borçlunun yeniden yapılandırma için uygun olduğunu ve yeniden yapılandırmanın uygulanması durumunda eksiksiz veya azami geri ödemenin beklendiğini objektif olarak doğrulanabilir kanıtlara dayanarak ispat edebilmelidir.
- b) Ödenmemiş borçların tümünün veya büyük kısmının tahsilatı amaçlanmalı ve orta ila uzun vadede borçların bakiyesinde önemli bir azalma öngörülmelidir.
- c) Birden fazla yeniden yapılandırma yapılması halinde, sonradan yapılan yeniden yapılandırmalar uygunlukları açısından öncelikle risk yönetimi fonksiyonu tarafından gözden geçirilmeli ve önceki yeniden yapılandırmaları onaylayan karar alma organından daha üst seviyede bir karar alma organı tarafından onaylanmalıdır.
- ç) Yeniden yapılandırma seçeneği, tekraren yeniden yapılandırma seçeneklerinin uygulanmasına sebebiyet vermeyecek şekilde oluşturulmalıdır.

107- Uygunluk değerlendirmesi, borçlunun o andaki ayırt edici mali niteliklerine ve uygulanması planlanan yeniden yapılandırma yöntemine dayanmalıdır.

Yeniden yapılandırma politikası

108- Bankalar, yeniden yapılandırma konusunda, asgari olarak aşağıdaki unsurları içeren bir politika geliştirmelidir.

- a) Sorumluluklar ve karar alma dâhil olmak üzere, yeniden yapılandırma seçeneklerinin uygulanmasına yönelik süreçler ve yöntemler,
- b) Sözleşmelerde yer alanlar da dahil olmak üzere mevcut yeniden yapılandırma seçeneklerinin açıklaması,
- c) Yeniden yapılandırma seçeneklerinin uygulanabilirliğini değerlendirmeye yönelik bilgi gereksinimleri,
- ç) Onaylanan yeniden yapılandırma seçeneklerinin belgelendirilmesi,
- d) Yeniden yapılandırma seçeneklerinin yeterliliğini ve etkililiğini izlemek için süreç ve ölçütler.

109- Bankalar, yeniden temerrüt durumları ile bunların muhtemel nedenlerinin incelenmesini de dikkate alacak şekilde, yeniden yapılandırma politikalarını ve seçeneklerinin performansını bütüncül olarak izlemeli ve yeniden yapılandırma politikaları ile seçeneklerini düzenli olarak gözden geçirmelidir.

Yeniden yapılandırmanın yeterliliği ve etkililiği

110- Bankalar, yeniden yapılandırmanın onaylanmasına ilişkin süreçlerin etkinliğini ölçmeli ve bu süreçlerin her aşamasında karar alma süresinin uzunluğunu ve yeniden yapılandırma uygulamalarının hacmini izlemelidir.

111- Bankalar, hem canlı hem donuk alacaklara ilişkin yeniden yapılandırma uygulamalarının etkililiğini, yeniden yapılandırma seçenekleri ve portföy türleri mertebesinde izlemelidir. Yapılacak izleme değiştirilmiş sözleşme yükümlülüklerinin borçlu tarafından yerine getirilip getirilmediğini ve alacağın canlı alacak niteliğini kazanıp kazanmadığını ölçmelidir. Portföye ve yeniden yapılandırma seçeneğinin türüne göre aşağıdaki ölçütler kullanılmalıdır:

- a) Yeniden yapılandırma iyileşme oranı ve donuk olarak sınıflandırılan alacağın oranı: Bankalar bir yaşlandırma analizi yapmalı ve iyileşme oranını belirlemek için sözleşme değişikliği tarihinden itibaren yeniden yapılandırılmış alacakların davranışını izlemelidir. Bu analiz, iyileşmiş alacaklar için yeniden yapılandırma uygulanmış ve uygulanmamış olarak ayrı ayrı yapılmalıdır.
- b) Nakit tahsilat oranı: Bankalar yeniden yapılandırılmış alacaklardan tahsil edilen nakit akışını izlemelidir.
- c) Kayıttan düşme: Kayıttan düşmenin söz konusu olduğu durumlarda, bu alacaklardan elde edilen tahsilat tutarları izlenmelidir.

112- Bankalar, gecikmenin süresi, alacağın türü, alacağın büyüklüğü, tahsilat olasılığı, aynı borçluya ya da borçlunun risk grubuna ait toplam alacak, geçmişte uygulanmış yeniden yapılandırma seçeneklerinin sayısını içerecek kırılımlardan oluşan göstergeleri izlemelidir.

Borçlunun geri ödeme kapasitesinin değerlendirilmesine ilişkin asgari unsurlar

113- Bankalarca herhangi bir yeniden yapılandırma uygulanmadan önce borçlunun geri ödeme kapasitesine ilişkin değerlendirmeyi yapacak personel, bu iş için gereken uzmanlığa ve deneyime sahip ve değerlendirme yapacağı borçlunun kredi tahsis süreçlerinde yer almamış olmalıdır. Yapılacak değerlendirmelere temel teşkil edebilecek her türlü bilgi erişime açık olmalı ve banka içinde ilgili birimler arasında bilgi akışı açısından gerekli işbirliği sağlanmalıdır.

114- Borçlunun durumuna ilişkin yapılacak değerlendirme, uygunluğu ölçüsünde borçluya ait likidite, kaldıraç, verimlilik, karlılık, nakit akışları, iş planı gibi hususları da dikkate alarak, borç karşılama kapasitesi ve toplam borçluluk durumu gibi unsurları içermeli ve borçlunun mali durumuna ilişkin yeterli (kalitede) bilgiye dayandırılmalıdır. Ticari borçlulara ilişkin yapılacak değerlendirme, daha niteliksel bir değerlendirme olup, borçlu firmanın orta ve uzun dönemdeki operasyonel performansını da dikkate almalıdır.

115- Bugünkü mali durumu ile gelecekte gelir yaratma kapasitesinin anlaşılması amacıyla borçluya ilişkin yapılacak değerlendirmeye temel teşkil eden bilgiler ile birlikte değerlendirmenin sonucu detaylı bir şekilde belgelendirilmeli ve denetime hazır bulundurulmalıdır.

Bireysel borçlulara ilişkin yapılacak değerlendirme

116- Bireysel borçluların mevcut ve gelecekteki borç ödeme kabiliyeti ile buna göre en uygun yeniden yapılandırma seçenekleri açısından yapılacak değerlendirmelerde, bankalar tarafından borçlunun nakit akışları ve kredilerin teminatları dikkate alınarak borçluya ait kredi türleri ayrı ayrı ve birlikte değerlendirilir. Yapılacak değerlendirmelerde aşağıdaki hususlar dikkate alınmalıdır:

- a) Bireysel borçluya ait mali ve mali olmayan bilgiler (bakmakla yükümlü olduğu kişiler, hanehalkı ihtiyaçları, yaşı, mesleği, çalıştığı sektör, geliri, tasarrufları, harcamaları, varlıkları gibi),
- b) Teminatsız borçları da dahil olmak üzere bireysel borçlunun toplam borçluluk durumu,
- c) Borcun gecikme süresi ve tutarı,
- ç) Bireysel borçlunun geçmiş dönemlerdeki ödeme performansı,

- d) Tarihsel veri kullanılması suretiyle, bireysel borçlunun yaşadığı finansal güçlüklerin zamanlamasına ve nedenlerine ilişkin değerlendirme (maaş azalması, iş kaybı gibi),
- e) Borcun geri ödenmesine ilişkin mutabık kalınan ödeme planının, tüm masraflar ve taahhütler çıkarıldıktan sonra kalan gelirden eşit ya da az olacağına ilişkin değerlendirme,
- f) Uygulanacak yeniden yapılandırma seçeneklerinin, bireysel borçlunun ihtiyaçlarını ve hayat standardını karşılayacak nitelikte olduğuna ilişkin değerlendirme,
- g) Uygulanacak yeniden yapılandırma seçeneğinin uygunluğuna ilişkin bulgular,
- ğ) Bireysel borçlunun, makroekonomik koşullar ya da borçluya özgü sebeplerle gelecekte olabilecek artışlar ya da azalışlar da dikkate alınarak, mevcut ve gelecekteki borç ödeme kabiliyetine ilişkin değerlendirme,
- h) Borcun vadesi de dikkate alınarak emekliliğe kalan süre,
- i) İlgili iş gücü piyasası göstergeleri,
- j) Bireysel borçlunun durumunda öngörülebilir diğer değişiklikler.

117- Yukarıdakilere ilave olarak, yapılacak değerlendirmelerde aşağıdaki hususların dikkate alınması gerekmektedir:

- a) Faizin anaparaya eklenmesi suretiyle borcun yeniden finansmanının söz konusu olduğu durumlarda, bankalar bireysel borçlunun doğrulanmış gelir ve harcama seviyelerinin gözden geçirilmiş borç geri ödeme planı ve süresi ile uyumlu olduğunu ve bireysel borçlunun söz konusu yeniden finansmanın sağlanmasından önceki 6 ay boyunca gözden geçirilmiş borç geri ödeme planına uyumlu bir performans gösterdiğini objektif kanıtlara dayandırarak değerlendirmelidir.
- b) Vadenin uzatılacağı durumlarda, bireysel borçlunun yaşı dikkate alınmalıdır. Bireysel borçlunun zorunlu emeklilik yaşına tabi olması söz konusuysa, emeklilik dönemine sarkan bir uzatma, yalnızca bankanın bireysel borçlunun bir emekli maaşı veya diğer doğrulanmış gelir kaynakları yoluyla yapabileceğini gösterebildiği ve kanıtlayabildiği durumlarda uygulanabilir.
- c) Uygun olması durumunda, garanti ve kefalet sağlayan taraflara ilişkin bir değerlendirme de yapılmalıdır.

118- Bireysel borçlulara ait sorunlu alacakların yeniden yapılandırılması için, bunlarla sınırlı olmamak kaydıyla, bankalarca aşağıdaki hususların belgelendirilerek denetime hazır hale getirilmesi gerekmektedir.

- a) Bireysel borçluya ait mali ve mali olmayan bilgi (bakmakla yükümlü olduğu kişiler, hanehalkı ihtiyaçları, meslek, gelir, harcama gibi)
- b) Düzenli olmayan gelirlerin (varlık satışı, prim, ikramiye, olağanüstü gelir gibi) de dahil edileceği şekilde mevcut gelirin değişken unsurları ve bunları doğrulayan bilgi ve belgeler,
- c) Mevcut gelirim değişken unsurlarının bugünkü değere indirgenmesinde kullanılan varsayımlar
- ç) Bireysel borçlunun toplam borçluluk durumu,
- d) Krediyi teminat altına alan gayrimenkullere ait en son değerlendirme raporu,
- e) Krediyi teminat altına alan diğer teminatlara ilişkin bilgi (hayat sigortası, işsizlik sigortası, garanti ve kefalet gibi),
- f) Krediyi teminat altına alan diğer varlıklara ilişkin en son değerlendirme,

- g) Mevcut geliri doğrulayacak belgeler,
- ğ) İlgili iş gücü piyasası göstergeleri.

Ticari borçlulara ilişkin yapılacak değerlendirme

119- Ticari borçlunun birden fazla kredisinin olması halinde, banka ticari borçlunun nakit akışlarını ve kredilerin teminatlarını dikkate almak suretiyle bu kredileri ayrı ayrı değerlendirmelidir.

120- Yapılacak değerlendirmeler, ticari borçlunun ve kullanılan kredinin büyüklüğü ile orantılı olmalıdır.

121- Ticari borçlulara ilişkin en uygun yeniden yapılandırma seçenekleri açısından yapılacak değerlendirmelerde, ticari borçluya ait kredi türleri ayrı ayrı ve birlikte dikkate alınmalıdır.

122- Ticari borçlunun teminatsız borçları da dahil olmak üzere toplam borçluluk durumuna ilişkin yapılacak değerlendirmede resmi ve özel sicilleri içeren merkezi veri kaynaklarında yer alan bilgiler de kullanılmalıdır. Yapılacak değerlendirmelerde asgari aşağıdaki hususlar dikkate alınmalıdır:

- a) Tarihsel veri kullanılması suretiyle, borçlunun yaşadığı finansal güçlük zamanlamasına ve nedenlerine ilişkin değerlendirme,
- b) Uygulanacak yeniden yapılandırma seçeneğinin uygunluğuna ilişkin bulgular,
- c) Ticari borçlunun iş planının değerlendirmesi (SWOT analizi, mali rasyo analizi, sektörel analiz gibi),
- ç) Ticari borçlunun finansal verisinin tarihsel analizi,
- d) Aşağıdakiler de dikkate alınarak, borçlu tarafından sağlanan nakit akış tahminlerinin analizi,
 - (1) Azami tahsilatı mümkün kılacak yenilenen tüm kalemler,
 - (2) Ticari borçlunun iş modeli,
 - (3) Geçmişteki ve gelecekteki ekonomik konjonktür,
 - (4) Tahminlerin ve varsayımların makul olup olmadığına ilişkin değerlendirme,
 - (5) Ticari borçlunun diğer ödemeleri (bankalara olan borçları, sermaye harcamaları, para cezaları, vergiler, sosyal sigorta kesintileri, emeklilik fonları gibi),
 - (6) Ticari borçlunun denetlenmiş/yönetim kurulunun onayından geçmiş en son mali tabloları ve nakit akış tahminleri,
- e) Borcun geri ödenmesine ilişkin mutabık kalınan planın nakit akış tahminlerine göre öngörülen serbest nakit akışlarından eşit ya da az olacağına ilişkin değerlendirme,
- f) Uygun olması durumunda, garanti ve kefalet sağlayan taraflara ilişkin bir değerlendirme.

123- Ticari borçlulara ait sorunlu alacakların yeniden yapılandırılması için, bunlarla sınırlı olmamak kaydıyla, bankalarca aşağıdaki hususların belgelendirilerek denetime hazır hale getirilmesi gerekmektedir.

- a) Ticari borçlunun denetlenmiş/yönetim kurulunun onayından geçmiş en son mali tabloları,
- b) Düzenli olmayan gelirlerin (varlık satışı, iştiraklerden temettü gelirleri, olağanüstü gelir gibi) de dahil edileceği şekilde mevcut gelirin değişken unsurları ve bunları doğrulayan bilgi ve belgeler,

- c) Mevcut gelirim değişken unsurlarının bugünkü değere indirgenmesinde kullanılan varsayımlar
- ç) Ticari borçlunun toplam borçluluk durumu,
- d) Ticari borçlunun büyüklüğüne ve borcun vadesine bağlı olarak, borçlunun iş planı ve nakit akış tahmini,
- e) Krediyi teminat altına alan gayrimenkullere ait en son değerleme raporu,
- f) Krediyi teminat altına alan diğer teminatlara ilişkin bilgi (hayat sigortası, garanti ve kefalet gibi),
- g) Krediyi teminat altına alan diğer varlıklara ilişkin en son değerleme,
- ğ) Ticari borçluya ait geçmiş mali veri,
- h) İlgili makroekonomik göstergeler (işsizlik oranı, GSYİH, enflasyon oranı gibi).

124- Ticari borçlularla ilgili yapılacak değerlendirmede, asgari olarak borçlunun yönetiminin kalitesi, iş kolları, ürettiği ürün veya hizmete ilişkin talebin esnekliği, rekabetçi statüsü, faaliyet gösterdiği sektöre özgü durumlar, makroekonomik koşullar dikkate alınır. Söz konusu değerlendirme asgari üç yılda bir ya da borçlunun yönetiminde, faaliyet gösterdiği sektörde ya da makroekonomik koşullarda önemli bir değişiklik olması durumunda güncellenmelidir. Ticari borçlunun finansal verisine dayalı yapılacak değerlendirme ise ticari borçlunun finansal tablolarının alınmasını takiben her yıl güncellenmelidir.

125- Ticari borçlunun büyüklüğüne göre ve birden fazla bankanın alacaklı olduğu durumlarda, bankaların özellik arz eden ürün/hizmet/sektör ile ilgili tecrübesinin bulunmaması söz konusu ise ticari borçluya ilişkin yapılacak değerlendirme için dışarıdan hizmet alınabilir. Bankalar dışarıdan hizmet alınabilmesi için, üst yönetimin onayı da dahil olmak üzere, bu süreçler ile ilgili yazılı politikalar oluşturmalıdır. Söz konusu politikalarda bu hizmeti sağlayacak taraflardan alınacak tekliflere ilişkin asgari içerik, değerlendirme teslim tarihi gibi hususların açıkça belirtilmesi gerekmektedir.

Standart yeniden yapılandırma seçenekleri ve karar ağaçları

126- Bankalar, ortak risk özelliklerine sahip borçlulara ait portföyler için karar ağaçları ve standartlaştırılmış yeniden yapılandırma uygulamaları geliştirebilir. Karar ağaçları, belirli borçlu portföyleri için uygun ve sürdürülebilir yeniden yapılandırma stratejilerinin onaylanmış kriterlere dayalı olarak tutarlı bir şekilde belirlenmesine ve uygulanmasına yardımcı olabilir.

Diğer sorunlu alacak çözümleme seçenekleri ile karşılaştırma

127- Sorunlu alacağın büyüklüğüne göre bankalar, borçlulara göre değişen koşullara uygun ve sürdürülebilir çözümleme seçeneğini belirlemek için net bugünkü değer yaklaşımını kullanmalı ve öngörülen yeniden yapılandırma seçeneğinin net bugünkü değeri ile alacaktan dolayı edinilecek varlığın ve mevcut teminatın nakde çevrilmesi ve diğer tasfiye seçeneklerinin net bugünkü değerlerini karşılaştırmalıdır. Tasfiye süresi, iskonto oranı, sermaye maliyeti ve tasfiye maliyeti gibi hesaplamada kullanılacak değişkenler gözlemlenmiş ampirik veriye dayandırılmalıdır.

Borçlu nakit akış projeksiyonu

128- Ticari borçlulara ait yeniden yapılandırma sözleşmeleri ve buna ilişkin belgeler içinde, sözleşme süresi boyunca borcun geri ödenmesine ilişkin hedefleri detaylandıran bir borçlu nakit akış projeksiyonu yer almalı ve denetime hazır bulundurulmalıdır.

ALTINCI KISIM

Donuk Alacalarda Değer Düşüklüğü ve Kayıttan Düşme

Donuk alacalarda değer düşüklüğü ile kayıttan düşmenin asgari unsurları

129- Bankaların değer düşüklüğü ve kayıttan düşmeye ilişkin uygulamaları TFRS 9 Standardı ve Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümleri çerçevesinde ve zamanında gerçekleştirir.

130- Bankalar, donuk alacakların kayıttan düşülmesine ilişkin portföy düzeyinde ayrıntılı kayıtlar tutmalıdır.

131- Bankalar, donuk alacakların değer düşüklüğü karşılığının ölçülmesine ve değer düşüklüğünün hesaplanması ile kayıttan düşmenin zamanında yapılmasına ilişkin olarak dışsal koşullar ve devam eden hukuki süreçler gibi unsurları da dikkate alan sağlam yöntemler ve kontroller içeren politikalara sahip olmalı, bunları belgelemeli ve bunlara uymalıdır.

132- Bu politikalar, kayıttan düşmeye ve tahsilatlara ilişkin süreçleri de içermelidir. Kayıttan düşme politikası, tahsilat beklentilerini değerlendirmek için kullanılan göstergeleri ve kayıttan düşülen ancak yine de tahsilat amaçlı süreçlere konu edilen alacaklara ilişkin ayrıntılı bilgileri içermelidir.

133- Alacaklar açısından değer düşüklüğü hesaplanması, karşılık ayrılması ve bunların kayıttan düşülmesi zamanında gerçekleştirilmelidir. Alacakların teminatlandırılmış kısımları için asgari değer düşüklüğü düzeyinin belirlenmesi açısından teminat türü dikkate alınmalıdır. Değer düşüklüğü ve kayıttan düşme süreçlerinin kalibrasyonu sırasında gözleme dayalı kanıtlar uygulanmalıdır. Donuk alacakların tahsil edilebilirliğinin değerlendirilmesine ve kayıttan düşülmesine ilişkin uygulamaların belirlenmesi sırasında, kalıcı olarak tahsil edilememeye ihtimaline işaret eden aşağıda belirtilen hususların özellikle dikkate alınması gerekmektedir.

- a) Bankalar, borçlunun uzun bir süre borcunu ödememiş olması veya alacağın teminatının düşük olması gibi durumlarda donuk alacakların geri kazanılabilirliğini portföy düzeyinde değerlendirmelidir. Bu değerlendirmeyi takiben, bir alacağın tamamının veya bir kısmının geri kazanılmasına ilişkin makul bir beklentinin olmadığı sonucuna varılırsa, tam veya kısmi bir değer düşüklüğü uygulanmalıdır.
- b) İcra/iflas sürecinden elde edilecek gelirlerin çok düşük olması ihtimali dikkate alınmalıdır.
- c) Alacağın tamamının geri ödenemeyeceğine dair bir kanıt bulunması halinde, alacağın ödenemeyeceğine kanaat getirilen kısmı kayıttan düşülür.

134- Bankalar, tahmin edilen zarar karşılıkları ile gerçekleşen zararları geriye dönük testler uygulayarak test etmelidir.

YEDİNCİ KISIM

Teminat Değerlemesi

Genel politika ve prosedürler

135- Bankalar, kredi teminatlarının değerlemesini düzenleyen, risk iştahı çerçevesi ile tamamen uyumlu, yazılı politika ve prosedürler oluşturmalarıdır.

136- Politika ve prosedürler, teminatın Kredi Riski Azaltım Tekniklerine İlişkin Tebliğin 21 inci ve 23 üncü maddelerinde sayılan asgari şartlara uygunluğuna bakılmaksızın tüm teminatlarının değerlemesini kapsamalıdır.

137- Politika ve prosedürler, yönetim kurulu tarafından onaylanmalı ve asgari yıllık olarak gözden geçirilmelidir.

İzleme ve kontroller

138- Bankalar, teminat değerlemelerini düzenli olarak izlemeli ve gözden geçirmelidir.

139- Bankalar, aşağıdaki hususları da göz önünde bulundurarak, teminat değerlemeleri için sağlam bir kalite güvence politikası ve prosedürleri geliştirmeli ve uygulamalıdır:

- a) Kalite güvence süreci, ilk değerlendirme, kredi işlemleri, kredi izleme ve tahsis sürecini yürüten fonksiyondan bağımsız bir fonksiyon tarafından yürütülmelidir.
- b) Değerleme uzmanının seçim sürecinin bağımsızlığı, kalite güvence sürecinin bir parçası olarak düzenli olarak test edilmelidir.
- c) Uygun, benzer bir değerlendirme örnekleme, düzenli olarak piyasa gözlemleri ile karşılaştırılmalıdır.
- ç) Teminat değerlemelerinin geriye dönük testi düzenli olarak yapılmalıdır.
- d) Kalite güvence süreci, uygun bir örnekleme büyüklüğüne dayanmalıdır.

140- İç denetim fonksiyonu, değerlendirme politikası ve prosedürlerinin tutarlılığını ve kalitesini, değerlendirme uzmanının seçim sürecinin bağımsızlığını ve değerlemelerin uygunluğunu düzenli olarak gözden geçirmelidir.

Gayrimenkul teminatların değerlendirilmesi

141- Gayrimenkul teminatlarının değerlendirilmesi 12.01.2017 tarihli ve 29945 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, Bankaların Değerleme Hizmeti Almaları ve Bankalara Değerleme Hizmeti Verecek Kuruluşların Yetkilendirilmesi ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik ve Kredi Riski Azaltım Tekniklerine İlişkin Tebliğ çerçevesinde yapılmalıdır.

142- Değerleme kuruluşlarının performansı bankalarca izlenmeli ve değerlendirilmelidir.

143- Değerleme kuruluşları, gayrimenkulün kullanım alanına ve bulunduğu konuma ilişkin uzmanlığa sahip olmalıdır.

144- Bir gayrimenkul teminatı aynı değerlendirme uzmanı tarafından ardışık olarak üç kez değerlendirilmemelidir.

145- Bankalar, teminat yönetimine ilişkin olarak oluşturdukları politikalarda, teminat değerinde önemli bir düşüş olup olmadığını belirlemeye yönelik prosedürler de tanımlamalıdır. Teminat değerinde önemli bir düşüş olup olmadığını tespit etmeye yönelik olarak, uygunluğu ölçüsünde

gözlemlenen ampirik veriye ve ilgili niteliksel banka deneyimlerine dayalı olarak teminat türü bazında nicel eşikler belirlenebilir.

146- Bankalar, güncelliğini yitirmiş değerlemelerin tespit edilmesi ve yeni değerlendirme raporlarının hazırlanmasını için uygun süreçlere ve sistemlere sahip olmalıdır.

147- Bankalar, her bir teminat ürün türü için tanımlanmış teminat değerlendirme yaklaşımlarına sahip olmalıdır.

148- Tüm gayrimenkul teminatları, Kredi Riski Azaltım Tekniklerine İlişkin Tebliğin 62 nci maddesinde belirtildiği üzere, piyasa değeri veya gayrimenkul ipoteğiyle teminatlandırılmış kredi değeri temelinde değerlendirilmelidir. Menkul varlık teminatı, piyasa değeri üzerinden değerlendirilmelidir.

149- Menkul varlık teminatlarının likiditesi periyodik olarak değerlendirilmelidir. Piyasa fiyatlarında önemli dalgalanma varsa, banka teminat değerlemesinin yeterince ihtiyatlı olduğunu göstermelidir.

150- Menkul varlık teminatların nakde dönüştürülebilirliğini teyit etmek amacıyla yeterli bir hukuki gözden geçirme süreci yürütülmelidir.

Gelecekte beklenen nakit akışı

151- Nakit akışı tahmini, hem teminattan sağlanan nakit akışlarının dikkate alındığı durumda hem de borçlunun faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akışlarının dikkate alındığı durumda güncel ve güvenilir bilgiye dayandırılmalıdır.

152- Teminata ilişkin nakit akışlarının tahmininde dikkate alınacak teminat tasfiye maliyetlerine ek olarak, güncellenmiş değerlemeye bir iskonto uygulanması seçeneği uygunluğu ölçüsünde dikkate alınmalıdır. İskonto, piyasanın likiditesini ve tasfiye stratejisini yansıtmalıdır.

153- Tasfiye sırasındaki gayrimenkul fiyatı, mevcut ve beklenen piyasa koşullarını hesaba katmalıdır.

154- İpotekli gayrimenkullerin elden çıkarılması için geçecek süre, icra uygulamalarına ve yasal işlemlerden edinilen deneyimlere ve ampirik kanıtlara dayalı olarak nakit akış tahminlerine dahil edilmeli ve buna göre geriye dönük test yapılmalıdır.

155- Bankalar, TFRS 9, yasal sermayenin hesaplanması ve risk kontrolü amaçları doğrultusunda teminatın gerçeğe uygun değeri üzerinden iskonto uygulamalıdır. Yapılacak iskonto, herhangi bir önemli korelasyon riskinden etkilenmeyen, yalnızca yüksek oranda likit ve sıkıntılı olmayan teminat türleri için sifıra yakın olabilir.

156- Bankalarca, ampirik kanıtlara dayalı tasfiye maliyeti ve teminatın gerçeğe uygun değeri üzerinden iskonto varsayımları geliştirilmelidir. Ampirik kanıtlar yeterli değilse, iskonto varsayımları asgari olarak teminatın likit olup olmamasına, nakde dönüştürülebileceği tahmini süreye ve değerlendirmenin kalitesine ve güncellik durumuna dayandırılmalıdır. Piyasaların durgun olduğu durumlarda daha ihtiyatlı bir iskonto uygulanmalıdır.

Teminatın tasfiyesinden kaynaklanan nakit akışının tahmin edilmesine ilişkin diğer hususlar

157- Gayrimenkul teminatın tasfiyesinden kaynaklanan nakit akışını tahmin ederken, bankalar uygun ve güvenilir varsayımlar kullanılmalıdır. Buna ek olarak, bankalar, gerçeğe uygun değer

ölçümlerine ilişkin TFRS 13 kapsamında nakit akışını değerlendirme şartlarına dikkat etmelidir. Bankalar ayrıca:

- a) Mevcut ve beklenen piyasa koşullarının yanı sıra ipotekli gayrimenkullerin elden çıkarılmasına ilişkin temel yasal çerçeveyi de dikkate alarak varsayılan elden çıkarma zamanını belirlemelidirler.
- b) Tasfiye sürecinde gayrimenkul teminatının tahmini piyasa değerini belirlemek için aşırı iyimser makroekonomik tahminler/varsayımlar kullanmamalıdır.
- c) Gayrimenkul teminatından elde edilen gelirden, gelire dayanak teşkil eden sözleşmede gelir artışına yönelik bir hüküm yoksa, bir artış olacağı varsayılmamalıdır. Ayrıca, nakit akışı hesaplanırken beklenen olumsuz ekonomik koşulları yansıtmak için gayrimenkulden elde edilen gelire aşağı yönlü ayarlama yapılmalıdır.
- ç) Teminat, piyasa düzeldikten sonra satılacağı varsayılarak piyasa değerinin üzerinde tutulamaz.

158- Teminatın değeri belirlenirken asgari olarak:

- a) Değerlemelerin, değerlendirme varsayımlarının ve hesaplamaların kullanımı dâhil olmak üzere değerin nasıl belirlendiği,
- b) Devir masraflarının belirlendiği,
- c) Tahsilat için varsayılan zaman çizelgesi,
- ç) Değerleme uzmanının uzmanlığı ve bağımsızlığı

belgelendirilmelidir.

159- Alacağın tahsil edilebilir tutarını değerlendirmek için teminatın gözlemlenebilir piyasa fiyatı kullanıldığında, bu bilginin kaynağı ve tarihi de yazılı hale getirilmelidir.

Geriye dönük test

160- Bankalar, tahsil edilebilir tutarı değerlendirirken kullanılan varsayımların makul olduğunu ve gözlemlenen deneyime dayandığını geriye dönük olarak test etmelidir.

161- Bankalar, satış geçmişlerine (teminatın net satış fiyatı) göre değerlendirme geçmişlerinin (alacağın donuk olarak sınıflandırılmadan önceki son değerlendirme) düzenli olarak geriye dönük testini gerçekleştirmelidir. Bankanın büyüklüğüne ve iş modeline bağlı olarak, geriye dönük test süreci için bu varsayımların teminat türü, değerlendirme modeli/yaklaşımı, satış türü (gönüllü/zorunlu) ve bölgeye göre farklılaşması gerekir.

162- Geriye dönük test sonuçları, bilançoda kalan alacakları destekleyen teminat değerlemelerinde iskontoyu belirlemek için kullanılmalıdır.

Teminata ilişkin bilgi teknolojileri ve veri tabanı gereksinimleri

163- Bankalar, kredi riskinin doğru bir şekilde değerlendirilmesi, izlenmesi ve kontrolünü sağlamak, yönetim ve denetçilerden gelen taleplere cevap vermek ve periyodik raporlarla ve diğer güncel ve kapsamlı dokümanlarla bilgi sağlanmasını sağlamak için gerçekleştirilen işlemlere ilişkin veri tabanına ve bilgi teknolojilerine sahip olmalıdır.

164- Veri tabanları ve bilgi teknolojileri:

- a) Tüm önemli risk faktörlerini kapsayacak şekilde yeterli derinliğe ve genişliğe,
- b) Doğru, bütüncül, güvenilir ve güncel veri çeşitliliğine,

- c) Ortak veri kaynaklarına,
- ç) Kredi riski kontrolü için kullanılan kavramların yeknesak tanımlarına,
- d) Veri kaynağını saptayabilecek izleme kapasitesine,
- e) Verinin işlenebilirliğine imkân sağlayacak esnekliğe

sahip olmalıdır.

165- Bu veri tabanları, gayrimenkuller ve diğer teminatlar ile bunlara ilişkin her türlü durum ve işlem hakkındaki tüm bilgileri içermelidir.

Alacaktan dolayı edinilmiş varlıklara ilişkin süreçler

166- Bankalar alacaklardan dolayı edinilen varlıkların muhafazası, değerlemesi ve nakde dönüştürülmesi süreçlerini de içeren bir yönetim politikasına sahip olmalıdır.

167- Bankalar, alacaktan dolayı edinilmiş varlıkları ilgili muhasebe standartları uyarınca sınıflandırır. Söz konusu varlığın kısa bir süre içinde satılması hedeflenmeli ve bu amaçla aktif bir satış politikası izlenmelidir.

168- Alacaktan dolayı edinilecek varlıklar için edinim tarihinden önce Kredi Riski Azaltım Tekniklerine İlişkin Tebliğ'de belirtilen esas ve usullere göre gerçeğe uygun değer tespiti yapılır. Alacaktan dolayı edinilmiş varlıklar, kredi borcuna mahsuben hesaplanan tutar ile gerçeğe uygun değerinden satış maliyetleri düşülmüş tutardan düşük olanı üzerinden kayda alınır.

169- Bankaların hala yapım aşamasındaki bir varlığı alacaktan dolayı edinmesine ve varlığın satışından önce inşaatının tamamlanmasına karar verildiğinde, bankalar böyle bir stratejinin faydalarını göstermelidir.

170- Alacaktan dolayı edinilmiş bir varlık, aktif satış politikalarının uygulandığı benzer varlıklara ilişkin ortalama elde tutma süresini aştığında, bankalar söz konusu durumu bir değer düşüklüğü emaresi olarak dikkate almalıdır.

Ek 1: Sorunlu Alacakların Gruplandırılmasına İlişkin Örnek Kriterler

1- Gerçek / Tüzel Kişi

- a) Gerçek kişiler
- b) Tüzel kişiler
- c) Diğer (Vakıf, sandık vs)

2- Gecikme gün sayısına göre

- a) 90 güne kadar gecikmiş alacaklar ($1 < \text{gecikme gün sayısı} \leq 90$)
- b) 90 günden fazla gecikmiş alacaklar ($90 < \text{gecikme gün sayısı} \leq 180$)
- c) 180 günden fazla gecikmiş alacaklar
- ç) Tasfiye süreci banka tarafından başlatılmış ya da başlatılma sürecinde alacaklar

3- Yeniden yapılandırılan krediler

- a) Yakın izlemede yeniden yapılandırılan krediler
- b) Donuk izlemedeki yeniden yapılandırılan krediler
- c) Daha önceki yeniden yapılandırma sayısı

4- Kredi bakiyesi

- a) Yüksek bakiye
- b) Düşük bakiye

5- Risk düzeyi

- a) Çok yüksek
- b) Yüksek
- c) Orta düzey
- ç) Düşük

6- Borçlunun davranışına göre sınıflandırma

- a) Dönemsel geri ödemeler
- b) Borçlunun geri ödeme istekliliği

7- Kredinin kullandırım amacı

- a) İkamet amaçlı gayrimenkul
- b) Ticari amaçlı gayrimenkul
- c) Bireysel ihtiyaç kredisi
- ç) KMH
- d) Finansal kiralama alacakları
- e) Kredi kartı alacakları
- f) Gerçek kişi, KOBİ

8- Kredinin para birimi

9- Kredinin faiz oranı

10- Borçluya dair kişisel bilgiler

11- Borçlunun yaşadığı ülke

- a) Yerleşik
- b) Yerleşik Olmayan

12- Kredi teminatının bulunduğu yer

- a) Şehir içi – şehir dışı
- b) Merkezi – kırsal

13- Kredi teminatının türü

- a) Arsa
- b) Bina
- c) Menkul
- ç) Taşıt

14- Kredi teminat oranı

15- İfa gücünü yaratabilecek durumlar

16- Borçlunun kredi değerliliği

Ek 2: Sorunlu Alacak İzleme Ölçütleri İçin Örnek Kriterler

1- Sorunlu alacak ölçütleri

a) Sorunlu alacak stok ve akımına ilişkin oran ve ölçütler

- Takibe dönüşüm oranı
- (Donuk Alacak Stoku + İcra takibi yapılan alacaklar + Canlı yeniden yapılandırılmış alacaklar) / Toplam krediler
- Çeyrekler itibarıyla donuk alacak akım tutarı (artış/azalış) / Donuk alacak stoku
- Çeyrekler itibarıyla canlı alacaklardan donuk alacaklara geçiş tutarı (Grup 1'den ve Grup 2'den Grup 3'e geçişler)
- Çeyrekler itibarıyla canlı yeniden yapılandırılan kredilerden donuk alacaklara geçiş
- Çeyrekler itibarıyla donuk alacaklardan canlı yeniden yapılandırılan alacaklara geçiş
- Çeyrekler itibarıyla donuk alacaklardan canlı alacaklara geçiş
- Çeyrekler itibarıyla canlı yeniden yapılandırılan alacaklardan birinci grup alacaklara geçiş (Grup 2'den Grup 1'e geçişler)
- Çeyrekler itibarıyla birinci grup alacaklardan canlı yeniden yapılandırılan alacaklara geçiş (Grup 1'den Grup 2'ye geçişler)

b) Değer düşüklükleri

- Çeyrekler itibarıyla kredi karşılık stokundaki artışlar
- Çeyrekler itibarıyla kredi değer düşüklüğü iptalleri
- Çeyrekler itibarıyla karşılık stokundaki değişim (artış-azalış) / Donuk alacak stoku
- Birikimli Karşılık Tutarı / Donuk alacak stoku
- Kredinin donuk alacak olmasından itibaren geçen yıl sayısı
- Donuk alacağın teminat durumu

c) Zarar bütçelemesi

- Yeniden yapılandırma sonucunda bankanın maruz kaldığı kayıp tutarı
- Bütçelenen zarar tutarı ile gerçekleşen tutar arasındaki fark

2- Tahsilat aktiviteleri

a) Çözümleme birimi faaliyetleri

- Yeniden yapılandırma ile sonuçlanan borçluyla yapılan görüşme sayısı
- Nakit tahsilat ile sonuçlanan borçluyla yapılan görüşme sayısı
- Olumsuz sonuçlanan görüşme sayısı
- Çeyrekler itibarıyla donuk alacaklardan yapılan nakit anapara tahsilatı / Donuk alacak stoku

- Çeyrekler itibarıyla donuk alacaklardan yapılan nakit faiz tahsilatı / Donuk alacak stoku

b) Nakit tahsilatı

- Tahsilat oranı
- Nakit tahsilat oranı
- Çeyrekler itibarıyla sermaye ve komisyon ücretlerinden yapılan nakit tahsilatlar / Donuk alacak stoku
- Çeyrekler itibarıyla gayrimenkul niteliğindeki teminatların satışından kaynaklanan nakit tahsilatlar / Donuk alacak stoku
- Çeyrekler itibarıyla gayrimenkul dışı teminatların satışından kaynaklanan nakit tahsilat / Donuk alacak stoku
- Çeyrekler itibarıyla donuk alacak satışından kaynaklanan nakit tahsilat / Donuk alacak stoku

3- Yeniden yapılandırma faaliyetleri

a) Kayıttan düşülen alacaklar

- Çeyrekler itibarıyla kayıttan düşülen alacak tutarı (kısmi ya da tümü)
- Çeyrekler itibarıyla kayıttan düşülen alacak tutarı (kısmi ya da tümü) / Bireysel değerlendirmeye tabi stok karşılık tutarı
- Çeyrekler itibarıyla kayıttan düşülen alacak tutarı (kısmi ya da tümü) / Donuk alacak stoku

b) Yeniden yapılandırma

- Yeniden yapılandırma sürecinde olan donuk alacak tutarı
- Niteliklerine göre sınıflandırılmış yeniden yapılandırmaların değeri
- Yeniden yapılandırma sürecinde olan kredi tutarı / Donuk alacak stoku
- Yeniden yapılandırma sürecinde olan nakdi kredi tutarı
- Çeyrekler itibarıyla ödemelerinde sıkıntı yaşayan yeniden yapılandırılan kredi tutarı / Donuk alacak stoku
- Ödemelerinde sıkıntı yaşayan yeniden yapılandırılan toplam kredi tutarı / Donuk alacak stoku
- Güncel finansal güçlük yaşayan ve ödemelerinde sıkıntı olan yeniden yapılandırılan kredi tutarı

c) Yeniden temerrüt oranı

- Ödemelerinde sıkıntı olan yeniden yapılandırılan kredi tutarlarında yeniden temerrüt oranı
- Ödemelerinde sıkıntı olmayan yeniden yapılandırılan kredi tutarlarında yeniden temerrüt oranı

ç) Borç sermaye takası

- Çeyrekler itibarıyla donuk alacak stokunun yüzdesi olarak borç / Sermaye takası
- Çeyrekler itibarıyla donuk alacak stokunun yüzdesi olarak borç / Varlık toplamı takası

d) Yasal aktiviteler

- Yasal sürece konu olmuş kredi tutarı ve miktarı
- Güncel icra takibine konu olmuş kredi tutarı ve miktarı
- Çeyrekler itibarıyla yasal sürece yeni girmiş kredi tutarı ve sayısı
- Çeyrekler itibarıyla yasal süreci sona eren kredi tutarı ve sayısı
- Güncel olarak sona eren yasal süreçlerin ortalama süresi
- Güncel olarak sona eren yasal süreçlerden yapılan ortalama tahsilat tutarı (tüm maliyetleri içerecek şekilde)
- Sona eren yasal süreçlerin kayıp oranı

4- Alacaklardan satışlar

- Alacak türüne göre satış geliri / Net defter değeri
- Alacak türüne göre satış geliri / Brüt defter değeri
- Teminat türüne göre satış geliri / Net defter değeri
- Teminat türüne göre satış geliri / Brüt defter değeri
- Satışa konu edilen donuk alacakların donuk alacak olarak sınıflandırılma süreleri

5- Sorunlu alacaklardan kaynaklı kar ve zarar kalemleri

a) Sorunlu alacaklardan elde edilen faiz gelirleri

- Gelir tablosuna yansıtılan donuk alacak kaynaklı faiz ödemeleri
- Gelir tablosuna yansıtılan donuk alacak kaynaklı faiz ödemelerinin tahsil edilme yüzdesi

Ek 3: Diğer Gözetim Ölçütleri için Örnek Kriterler

1- Dışsal kaynaklardan elde edilen borçlu bilgileri

- Diğer bankalardaki borç ve teminat artışı
- Diğer bankalardaki gecikme gün sayısı ve diğer sorunlu alacak sınıflandırmaları
- Garantörün temerrüdü
- Resmi ve özel sicilleri de içeren merkezi veri kaynaklarındaki borç kaydı
- Yasal süreçler
- İflas
- Şirket yapısındaki değişimler (Birleşme, devir gibi)
- Dış derecelendirme notu ve gelişimi
- Borçlunun majör müşteri ve tedarikçileri ile ilgili diğer negatif istihbarat

2- İçsel kaynaklardan elde edilen borçlu bilgileri

a) Ticari

- İçsel derecelendirmedeki olumsuz seyir
- Karşılıksız çekler
- Likidite profilindeki önemli değişim
- Kaldıraç düzeyi
- Gecikme gün sayısı
- Ödemesi geciken tutar
- KMH bakiyesi olan ay sayısı / KMH bakiyesi aşımı
- Vergi öncesi kâr / Gelir
- Devam eden zararlar
- Negatif özkaynak
- Ciro azalışı
- Vadeli alacaklara kıyasla kredi limitlerindeki azalış (Yıllık değişim gibi)
- Kredi limit boşluklarındaki beklenmedik azalış (Kullanılmamış kredi limiti / mevcut kredi bakiyesi gibi)

b) Bireysel

- Davranışsal skorlarında görülen olumsuz seyir
- Temerrüt oranlarında ve/veya içsel derecelendirmede görülen olumsuz seyir
- Borçluya ait konut kredisi taksitinin bir başka kredi bakiyesinden (x kredisi) büyük olması
- Borçlunun kredi bakiyesinde son 6 ay içinde %95'ten fazla azalma gerçekleşmesi

- Borçlunun ortalama toplam kredi bakiyesinin toplam borç bakiyesinin %0.05'inden küçük olması
- Yeniden yapılandırılan tutar
- Tarihsel kayıp oranları
- Son 3 ayda maaşında gerçekleşen azalışlar
- 90 güne kadar gecikme (Vadeden sonra 5-30 gün arası gecikmeler, borçlu ve portföy türüne bağlı olarak)
- Mevduat hesaplarında görülen banka transferlerinin azalması
- Kredi taksitlerinin gelire oranının artması
- Negatif KMH bakiyesi görülen ay sayısının artması

3- Portföy düzeyinde bilgi

a) Portföy dağılımı

- Ölçek dağılımı ve yoğunlaşma düzeyi
- En yüksek bakiyeye sahip 10 müşteri grubu ve ilişkili risk göstergeleri
- Varlık sınıfı dağılımı
- Endüstri, sektör, teminat yapısı, ülke, vade ve benzeri kısımlar

b) Risk parametreleri

- Portföy bazında ve tüm krediler için TO / THK gelişimi
- TO/THK için tahmin ve projeksiyonlar
- Beklenen kayıp tutarı
- Temerrüt etmiş alacak tutarı

c) Karşılık tutarı stoku

- Portföy bazında ve tüm krediler için akım ve stok olarak kredi karşılıkları
- Kredi bazında önemli risk karşılıklarındaki hacim ve seyir

ç) Donuk alacak / Yeniden yapılandırma durumu / İcra takibi

- Kategori bazında donuk alacaklar (Gecikme gün sayısı > 90, kayıp karşılıkları gibi)
- Yeniden yapılandırma hacmi ve alacakların gruplandırılması (Yeniden yapılandırma, tahsilat, erteleme gibi)
- Kredilere ilişkin icra takibine konu edilen varlık tutarı
- İcra takibine konu edilen varlıklar olmadan donuk alacak tutarı
- İcra takibine konu edilen varlıklar ile donuk alacak tutarı

4- Borçlu / Sektör türüne göre sınıflandırma

a) Yasal aktiviteler

- Yasal süreçte olan kredi tutarı ve miktarı
- Güncel icra takibine konu olmuş kredi tutarı ve miktarı
- Çeyrekler itibarıyla yasal sürece yeni girmiş kredi tutarı ve sayısı
- Çeyrekler itibarıyla yasal süreci sona eren kredi tutarı ve sayısı
- Güncel olarak sona eren yasal süreçlerin ortalama süresi
- Güncel olarak sona eren yasal süreçlerden yapılan ortalama tahsilat tutarı (Tüm maliyetleri içerecek şekilde)
- Sona eren yasal süreçlerin kayıp oranı

Ek 4: Sorunlu Alacaklar ile İlgili Temel Politikalar

1- Bankalar, sorunlu alacak çözümlene çerçevesi ile ilgili politikaları geliştirmeli, düzenli olarak gözden geçirmeli ve bunlara uyum durumunu izlemelidir.

2- Orantılılık ilkesi göz önünde bulundurularak, bankaların sorunlu alacak stratejisi ile operasyonel planı uygulanmasını amaçlayan aşağıdaki politikalar oluşturulmalıdır.

Kayıttan Düşme Politikaları

3- Bankalar, donuk alacaklarının tahsil edilebilirliğinin zamanında değerlendirilmesini sağlamak amacıyla kayıttan düşme politikası oluşturmalıdır.

4- Kayıttan düşme politikası oluşturulurken, bankaların stratejik planlarıyla uyumlu olması sağlanmalı, bankaların sermayesi üzerindeki potansiyel etkileri dikkate alınmalı ve bu hususta açık ve net kurallar belirlenmelidir.

5- Kayıttan düşme uygulamalarına ilişkin kontroller, iç kontrol süreçlerine dahil edilmelidir.

6- Bankaların kayıttan düşme politikası, aşağıdakilerle sınırlı olmamak üzere:

a) Belirli bir portföy veya alacak türü açısından dikkate alınacak kayıttan düşme yaklaşımını (alacağın geri kazanılmasına ilişkin makul beklentilerin bulunmadığına ilişkin olarak belirlenen göstergeler de dahil olmak üzere hangi koşullar altında kayıttan düşmenin gerçekleştirileceği),

b) Kayıttan düşme uygulamasına dayanak teşkil eden bilgi ve belgeleri, düzenlemelidir.

7- Bankalarca, kayıttan düşme işlemlerinin uygulanmasına ilişkin uygun yetki sınırlarının belirlenmesi gerekmektedir.

Gecikmiş Borç Bakiyesi Yönetimi Politikaları

8- Bankaların gecikmiş borç bakiyesine sahip alacaklarının yönetimine ilişkin politikaları, aşağıdakilerle sınırlı olmamak üzere:

a) Alacak grupları arasında geçişlere dair kriterler ve alacakların gruplandırılması ile ilişkilendirilerek, sorunlu alacak çözümlene birimlerinin yapısı ve sorumluluklarını,

b) Çözümlene birimlerinin fonksiyonları açısından, aşağıdakilerle sınırlı olmamak üzere,

(1) 90 güne kadar gecikmiş borçların ve 90 günden fazla gecikmiş borçların her bir aşaması için izlenecek prosedür ve geçiş kriterlerini,

(2) Borçlunun işbirliği yapmayan olarak sınıflandırıldığı veya borçlunun faaliyetlerinden elde ettiği gelirler ile alacağın tamamen tahsil edilmesinin mümkün görülmediği durumlarda izlenecek yöntem ve borçlunun bu şekilde sınıflandırılması için gerekli kriterleri,

(3) Borçlu ilişkilerinin yönetimini,

(4) İzleme amacıyla kullanılacak araçlar ve yöntemleri,

c) İnsan kaynağı ve teknik kaynak gereksinimlerini,

- ç) İzleme amacıyla ve üst yönetimi güncel gelişmelerle ilgili düzenli olarak bilgilendirmek için içsel olarak üretilen raporlama süreçlerini düzenlemelidir.

9- Bankalar, gecikmiş borç bakiyesine sahip alacaklarının yönetimine ilişkin politikalarını geliştirirken ilgili mevzuat hükümlerini de dikkate almalıdır.

Yeniden Yapılandırma Politikaları

10- Bankaların yeniden yapılandırma politikası, aşağıdakilerle sınırlı olmamak üzere:

- a) Borçlunun anapara ve faiz bazında geri ödeme kapasitesinin görülebilmesi için, farklı türdeki borçlulardan talep edilecek ve sağlanacak gerekli mali ve mali olmayan belgeleri,
- b) Borçlunun geri ödeme kapasitesini tam olarak değerlendirmek için portföy, kredi türü, sektör bazında detaylandırılmış ve asgari olarak uygulanacak temel finansal geri ödeme kapasitesi ölçütleri ve oranları,
- c) Sektöre özgü temel finansal ölçütleri ve oranları belirlemek için sektör bazında dikkate alınan banka içi sektör politikalarını,
- ç) Bir borçlu için en uygun yeniden yapılandırma seçeneğini belirleme ve uygulama sürecini;
 - (1) Bireysel müşteriler için, ilgili mevzuatta yer alan hükümler de dikkate alınmak üzere kullanılacak karar ağaçlarını,
 - (2) Karar ağacı yaklaşımının uygun olmadığı borçlular açısından dikkate alınmak üzere, yeniden yapılandırma seçeneğinin uygunluğunun nasıl değerlendirileceği konusunda açıkça belirlenmiş talimatları,
 - (3) Yapılan değerlendirmelerde canlı niteliğini kaybettiği ya da işbirliği içinde olmadığı anlaşılan borçlular açısından, bu borçluların çözümleme biriminin tasfiyeden sorumlu ekiplerine devredilmesi için belirlenmiş zaman ve uygulanacak yöntemleri,
- d) Kısa ve uzun vadede uygulanabilecek yeniden yapılandırma seçeneklerini,
- e) Teminatın yeniden değerlemesine yönelik açık talimatları,
- f) Her türden yeniden yapılandırma seçeneği ve alacak büyüklüğü için karar verme ve onay süreçleri ve uygulanacak yöntemleri,
- g) Borçluyu gözden geçirme sıklığı, yeniden temerrüt tanımı, yeniden değerlendirme süreci ve yeniden temerrütlerin raporlanması için gereklilikler dahil olmak üzere, yeniden yapılandırmanın tamamlanmasını takiben, uygulanan yeniden yapılandırma seçeneğinin ve borçlu performansının izlenmesine yönelik süreç ve yöntemleri,
- ğ) Her bir yeniden yapılandırma seçeneği ve borçlu türü için fiyatlandırma politikalarını

düzenlemelidir.

Borç Tahsilatı ve İcra Politikaları

11- Çözümleme birimlerinin tahsilattan sorumlu ekipleri, borcunu tamamen ödeme kapasitesi bulunmayan borçlulara ait sorunlu alacakları belirli bir zaman aralığında etkili bir şekilde azaltmak için en uygun önlemleri zamanında almalıdır. Sorunu alacak stratejisine uygun olarak, borç tahsilat politikası bunlarla sınırlı olmamak üzere:

- a) Her bir teminat türü için, aşağıdakilerle sınırlı olmamak kaydıyla, dikkate alınabilecek mevcut seçenekleri:
- (1) Gönüllü varlık satışı,
 - (2) Mahkeme aracılığıyla zorunlu varlık satışı,
 - (3) Alacaktan dolayı edinim,
 - (4) Tahsilat,
 - (5) Borç varlık/sermaye takası,
 - (6) Alacağın üçüncü taraflara satılması,
- b) En uygun tahsilat seçeneğini seçmek için izlenecek yöntem ve bu kararın alınması sürecine dahil olacak, banka içi ve dışı uzmanlardan oluşan ekipleri,
- c) Tahsilat seçeneğine karar verilirken; teminatın varlığını, yasal belgelerin türünü, borçlunun türünü, piyasa koşullarını ve makroekonomik görünümü, yürürlükteki düzenlemeleri ve her bir seçenek için ilgili maliyetlere karşı potansiyel tahsilat oranlarını hesaba katmaya yönelik açık talimatları,
- ç) İşbirliği yapmayan borçluların açık bir tanımı veya bu tanımı içeren ilgili politikalarla kurulmuş bağlantıları,
- d) Bankanın kullanabileceği farklı tahsilat seçenekleri için borç tahsilat sürecinin her aşamasında açıkça tanımlanmış onay süreçlerini,
- e) İkinci ve üçüncü savunma hatlarının rollerini

düzenlemelidir.

12- Teminatın nakde dönüştürülmesi ile ilgili olarak oluşturulacak politikada:

- a) Tasfiye maliyetlerini de içerecek şekilde, teminata ilişkin izlenecek değerlendirme yaklaşımı,
- b) Banka içi veya dışı uzmanların sürece katılımı,
- c) Limitler,
 - (1) Bankalar tarafından herhangi bir zamanda, 19.10.2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanununun *Kredi sınırları* başlıklı 54 üncü maddesinde belirtilen kredi limitleri ile sektörel yoğunlaşma riskleri dikkate alınarak elde tutulabilecek varlık miktarı,
 - (2) Bankalar tarafından belirli bir süre içinde alacaktan dolayı edinilebilecek varlıkların miktarı

tanımlanmalıdır.

13- Bankalar, genellikle kurumsal borçlular olmak üzere, sorunlu alacağa sahip borçluların birden çok bankadan kredi kullanmış olduğu durumlarda, diğer bankalar ile etkileşimleri de dikkate almalıdır. Bankalar borçlunun, borçlu olduğu diğer bankalar veya üçüncü şahıslarla müzakere ve iletişim içinde olmak için net bir yöntem geliştirmelidir.

Teminat Politikaları

14- Bankalar alacaktan dolayı edinilen varlıklara ilişkin politikalar da dahil olmak üzere, açık ve tutarlı teminat politikaları geliştirmelidir. Bu politikalar, tüm teminat türlerinin yönetimini, değerlemesini ve raporlamasını kapsamlı bir şekilde içermelidir.

15- Bankalar, portföy genelinde benzer teminatları yönetmek ve değerlemek için tutarlı bir yaklaşım benimsemelidir.

16- Bankalar, bir satış stratejisi geliştirmek ve uygulamak için alacaktan dolayı edinim sonrası izlenecek yöntem ve ilgili varlıkların yönetimini üstlenmekten sorumlu çözümleme birimleri içinde ayrı bir ekip oluşturmalıdır.

Sorunlu Alacak İzleme Politikaları

17- Bankalarca oluşturulacak sorunlu alacak izleme politikası, farklı bulgu türlerine uygun gelen gerekli tedbirleri, rol ve sorumluluk hiyerarşisinde yukarı aktarım prosedürlerini, raporlama yapılacak tarafları, ilgili taraflara yapılacak raporlamanın temel unsurları ile sıklığını içermelidir.

Banka Dışı Hizmet Kullanımı Politikaları

18- İhtiyaç olması durumunda kullanılmak üzere, bankalarca banka dışı kurum ve kuruluşlardan hizmet alınmasına ilişkin özel bir politika oluşturulmalıdır. Söz konusu politika, banka dışı hizmet sağlayıcıların seçimi için gerekli süreçleri, taraflar arasında oluşturulacak yasal sözleşme içeriğini ve bu sözleşmelerin uygulanma süreçleri ile sonuçlarının izlenmesini içermelidir.